

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

ARAŞTIRMA DAİRESİ

34. ve 35. Maddeler

*AİHM içtihatlarında “şikâyet” ve/veya
“ihtilaf konusu” kavramları ile “yargıç
hukuku re’sen uygular (jura novit curia)”
ilkesinin uygulanması ve Büyük Dairenin
kabul edilebilir bulunan şikâyetlere ilişkin
yargı yetkisinin kapsamı*

Bu raporun tümünü ya da bir kısmını basılı veya elektronik yayın olarak çevirmek ve/veya çoğaltmak isteyen yayıncıların ve organizasyonların izin sürecine ilişkin bilgi için publishing@echr.coe.int adresinden iletişime geçmeleri rica edilir.

İçtihat araştırma raporlarından hangilerinin çeviri aşamasında olduğunu görmek için bkz. [Pending translations](#).

Bu rapor, Hukuk Danışmanlığı Müdürlüğüne bağlı Araştırma ve Kütüphane Bölümü tarafından hazırlanmış olup, AİHM açısından bağlayıcı değildir. Editoryal düzenlemelere tabi tutulabilir.

Rapor, 2017 yılı Mart ayında yayımlanmıştır.

İçtihat araştırma raporları www.echr.coe.int (Case-law – Case-law analysis) adresinden indirilebilir. Yayın güncellemeleri için AİHM'nin <https://twitter.com/echrpublication> adresindeki Twitter hesabını takip ediniz.

İşbu tercüme Avrupa Konseyi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin izniyle yapılmıştır ve sorumluluğu Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Başkanlığına aittir.

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2017

AIHM İÇTİHATLARINA İLİŞKİN ÇALIŞMA 34. VE 35. MADDELER

ÖZET

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (“Mahkeme”) içtihatlarının analizi, “şikâyet” ve/veya “ihtilaf konusu” kavramlarının görüldüğünden daha karmaşık olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle de, yargılamalar esnasında yeni şikâyetlerin ileri sürülmesine ilişkin içtihatlarda belirli gelişmelerin kaydedildiğine vurgu yapılmaktadır. 2000 yılı öncesinde Mahkeme, nispeten daha esnek bir yaklaşım benimsemiştir; diğer şikâyetleri dava konusu olaylarla ilişkilendirebilmiş veya bu şikâyetleri asıl şikâyetlerin bir uzantısı olarak nitelendirebilmiştir. Bununla birlikte, Mahkemenin artık daha katı bir yaklaşım sergilediği gözlemlenebilmektedir. Şöyle ki, Mahkeme, bir şikâyeti reddederken, dava konusu olaylardan ziyade, başvuranın ileri sürdüğü *hukuki iddiaları* incelemeyi tercih etmektedir. Bu bağlamda Mahkeme, ilgili şikâyetin, asıl şikâyetin esasıyla bir bağlantısının olmadığını veya ihtilaf konusunun dışında kaldığını değerlendirerek, *yeni bir şikâyetin mevzubahis olduğu kanaatine varmıştır.*

Mahkemenin, uygulamada, özellikle de *Guerra ve Diğerleri/İtalya* davasıyla aynı bağlamdaki bazı davalarda, söz konusu davada yer alan “*bir şikâyet, sadece dayanılan hukuki gerekçeler veya iddialar ile değil, aynı zamanda ileri sürülen olaylar ile nitelendirilir*” tanımından ayrıldığı görülmektedir. Dolayısıyla, şikâyetin daha çok, başvuranın hukuki bir iddia temelinde ileri sürdüğü olgularla karakterize edildiği ortaya çıkmaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (“Sözleşme”) organları, özellikle Sözleşme’nin 32. maddesine dayanarak, şikâyetlere ilişkin yetki alanları konusunda geniş bir yaklaşım benimsemektedirler. Bu yaklaşım, hukuki bağlamda olup, olayların şikâyetle yakından bağlantılı olduğu ölçüde yorumlanmasıyla ve hukuki analizle ilgili olabilmektedir. Bununla birlikte, bir anlaşmazlık yaratmak veya şikâyetlerle alakası olmayan olayları dikkate almak, Sözleşme organlarının yetki alanı dışına kalmaktadır.

Tarafların sunduğu olayların esas hukuki tasnifi Sözleşme organlarının özel görev alanına girmektedir. Sözleşme organları, başvuran tarafından şikâyet konusu edilen koşullar hakkındaki değerlendirmelerini, yalnızca tarafların bakış açısından değil, Sözleşme’de öngörülen tüm gereklilikler ile bağlantılı olarak yapabilirler. Aynı doğrultuda, olayların başvuran veya Hükümet tarafından yapılan hukuki nitelendirmesinden farklı bir nitelendirme yapabilirler ve ilgili şikâyeti Sözleşme hükümleri çerçevesinde inceleyebilirler. Sözleşme organları, şikâyetin “esas” bakımından incelenmesine re’sen karar verebilirler ve nihayetinde ihtilafın konusuna ilişkin herhangi bir anlaşmazlığa çözüm getirebilirler.

İlaveten, kabul edilebilir olaylar hususu da eski Mahkemenin bazı kararlarında oldukça geniş bir şekilde yorumlanmıştır.

Son olarak, Sözleşme organları, bazı davalarda, başvuranların şikâyetlerini desteklemek için ileri sürmedikleri veya artık ileri sürmekten vazgeçtikleri olaylar üzerinden bir karara varmıştır.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	5
I. “Şikâyet” ve “ihtilaf konusu” kavramları.....	5
A. “Şikâyetin” tanımı.....	5
(1) Başvuranlara yönelik belgelerde: ihlal iddialarının beyanı bakımından.....	5
(2) Mahkemenin içtihatlarında.....	6
(a) ŞİKÂYETİN GENEL TANIMI.....	6
(b) ŞİKÂYETİN SOMUT TANIMI.....	6
B. Şikâyet ve ihtilaf konusu kavramlarının parametreleri.....	8
(1) Şikâyet ve ihtilaf konusu kavramlarının zaman içerisindeki gelişimi.....	8
(a) ŞİKÂYETİN UZANTISI NİTELİĞİNDEKİ BAŞKA OLAYLARIN İLERİ SÜRÜLMESİ.....	8
(b) ASIL OLAYLAR/ASIL ŞİKÂYETLER İLE BAĞLANTILI OLARAK BAŞKA ŞİKÂYETLERİN SUNULMASI.....	10
(2) Şikâyetler, olaylar ve yasal dayanaklar.....	12
(a) ŞİKÂYETİ ELE ALMAYA İLİŞKİN ZORLUKLAR.....	13
(b) “KAPSAYICI” YAKLAŞIM: İLGİLİ ŞİKÂYETİ İNCELEMELİK İÇİN OLAYLARIN DİKKATE ALINMASI.....	13
(c) “DIŞLAYICI” YAKLAŞIM: İLGİLİ ŞİKÂYETİN REDDİ İÇİN, HUKUKİ İDDİALARA DAYANAK OLUŞTURAN OLAYLARIN KAPSAM DIŞI BIRAKILMASI.....	15
(i) Yeni şikâyet ve asıl şikâyet arasında bir bağlantının bulunup bulunmadığı.....	15
(ii) Şikâyetin özü itibarıyla yerel mahkemeler önünde dile getirilip getirilmediği.....	17
C. Sonuç.....	19
II. Yargıç hukuku re’sen uygular (<i>juris novit curia</i>) ilkesi ve ilkenin Mahkeme tarafından uygulanması.....	19
A. Mahkemenin olayların tasnifi /yeniden tasnifi konusunda yetkili olması.....	20
(1) Sözleşme organlarının münhasır yetkisi.....	20
(2) Mahkemenin hukuken haiz olması gereken (<i>de lege ferenda</i>) geniş yetkileri...21	
B. Başvuranların beyan ettiği olay ve savların Mahkeme tarafından değerlendirilmesi..25	
(1) İhtilaf konusunu oluşturan olayların başvuranı ilgilendiren bir husus olması...25	
(2) Sözleşme organlarının olayları ele alma biçimi.....28	
C. Sonuç.....	31
III. Büyük Dairenin (ve önceki Mahkemenin), Dairenin (veya önceki Komisyonun) verdiği kabul edilebilirlik hakkındaki kararlara ilişkin yargı yetkisinin kapsamı.....	32
A. Kabul edilebilirlik hakkında karar ile belirlenen inceleme çerçevesi.....	32
(1) Önceki Komisyon ve eski Mahkeme.....	32
(2) Yeni Mahkeme.....	34
(3) Sonuç.....	35
B. Kabul edilebilir bulunan şikâyetlere ilişkin geniş yetki.....	37
(1) Başlangıçta ileri sürülen şikâyetlerin hukuki açıdan yeniden tasnifi ve bu şikâyetlere ilişkin ayrıntıların tasnif edilmesi.....	37
(2) Sınırlandırma: farklı olaylar ve şikâyetler.....	40
C. Sonuç.....	41
IV. Mahkemenin ikincil rolünün uygulanmadığı durumlar.....	42
GENEL SONUÇ.....	43
KAYNAKÇA.....	44

GİRİŞ

1. Bu raporda, Mahkemenin şikâyet ve/veya ihtilaf konusunu yeniden tanımlama yetkileri, şikâyetlere ve tarafların kabul edilebilirlik ve esasa ilişkin beyanlarına ilişkin yetkilerinin kapsamı ve ikincillik ilkesinin bu bağlamdaki geçerliliği ışığında, “şikâyet” ve “ihtilaf konusu” kavramları ile “yargıç hukuku re’sen uygular (*jura novit curia*)” ilkesi Mahkemenin içtihatları kapsamında ele alınmıştır. Çalışma aynı zamanda Mahkemenin, özellikle aşağıdaki bağlamlarda, şikâyetin özünü bağlantılı ek bir şikâyetin ileri sürülmesi ile yeni ve ayrı bir şikâyetin sunulması arasında nasıl bir ayırım yaptığı üzerine bir araştırma niteliğindedir: iç hukuk yollarının tüketilmesi kuralı (özellikle “esas olarak” tüketilmesi; altı ay kuralının uygulanması; Daire tarafından kabul edilebilir olarak nitelendirilen bir şikâyeti konu alan ve Büyük Daireye gönderilen davalarda Büyük Dairenin yargı yetkisinin kapsamı ve benzer şekilde eski Mahkemenin, önceki Komisyonun kabul edilebilirlik hakkındaki kararı ile sınırlandırılan yargı yetkisi).

2. Mahkemenin içtihatlarında “şikâyet” ve/veya “ihtilaf konusu” kavramlarının esasının tespit edilebilmesi bakımından, mevcut araştırmada fazlaca çapraz kontrole yer verilmiştir. Bu nedenle, söz konusu kavramların anlamlarını çeşitli bağlamlarda incelemek gerekir. Bunlar; iç hukuk yollarının tüketilmesi, altı ay kuralı, neyin yeni bir şikâyeti teşkil ettiği veya mevcut bir şikâyetin uzantısı olduğu, ya da asıl başvuruda veya yerel mahkemeler önünde “özü itibarıyla” dile getirilmiş olan şikâyet meselesidir. Araştırma neticesine ulaşmayı kolaylaştırmak bakımından raporun içeriği dört bölüme ayrılmıştır.

I. “Şikâyet” ve “ihtilaf konusu” kavramları

3. Bu alanda özellikle oldukça geniş düzenlemeler içeren içtihatlarda, Mahkemenin, defalarca *Guerra* davasına atıfta bulunarak, bu kararda yer alan “şikâyet” tanımını çeşitli bağlamlarda birçok kararda kullandığı gözlemlenebilmektedir.

4. Bu kapsamlı içtihatlardan sistematik bir sonuç çıkarmak kolay değildir. Bu nedenle, Mahkemenin yaklaşımı göz önünde bulundurularak ilgili içtihatların açıklığa kavuşturulması için, *Guerra* davasındaki tanım, mevcut çalışmada çeşitli bağlamlarda faydalı bir ölçüt olarak ele alınacaktır.

A. “Şikâyetin” tanımı

(1) Başvuranlara yönelik belgelerde: ihlal iddialarının beyanı bakımından

5. Başvuranlara, başvuru formunu nasıl dolduracaklarına dair bilgileri içeren belgelerin sunulması Mahkemenin “şikâyet” kavramını kendince nasıl yorumladığının göstergesidir. Belgelerin çoğunda, her ne kadar kullanılan terminoloji önemli farklılıklar gösterse de, şikâyet, ihlal iddiaları şeklinde sunulmaktadır.

6. Ne Mahkemenin İctüzüğü’nde ne de başvuru formunda “şikâyet” ifadesi kullanılmaktadır. Söz konusu belgelerde, başvuranların “iddia edilen Sözleşme ihlalleri ve ilgili görüşlere dair kısa ve öz bir açıklama” yapmaları gerektiği ifade edilmektedir (AİHM İctüzüğü’nün 47 § 1 (f) maddesi).

7. Başvuranlara, şikâyeti neyin oluşturduğuna dair yapılan açıklamalar belgeden belgeye farklılık göstermektedir. Şikâyetler bazen olaylardan ayrılarak, “ihlal iddiaları”¹ görünümünü alırken, başka yerlerde, başvuranın ihlal edildiğini ileri sürdüğü Sözleşme haklarının bir ifadesi olarak tanımlanmaktadır². Şikâyetler, sadece ihlal iddiaları veya başka bir şekilde, başvuranın kendi haklarının ihlaline yol açtığını düşündüğü olaylar olarak nitelendirilebilmektedir³.

8. Son olarak, ilgili şikâyetlerin, Sözleşme ve Protokollerinde güvence altına alınan haklardan en az bir tanesinin ihlal edildiğine ilişkin olması gerektiği ifade edilmektedir⁴. Başvuranlara verilen talimatlar aşağıda belirtilmiştir (çeşitli vurgulara yer verilmiştir)⁵:

“Öne sürdüğünüz her bir şikâyet için, Sözleşme veya Protokollerin hangi maddelerinin, nasıl ihlal edildiğini açık ve özet olarak belirtiniz. Sözleşme kapsamındaki şikâyetlerinizi olabildiğince açık ve özlü olarak dile getiriniz. Şikâyetinizin, Sözleşme’nin hangi hükümlerine dayandığını ve ifade ettiğiniz olayların neden bu hükümlerin ihlâline sebep olduğunu belirtmelisiniz. Bu türde açıklamalar, her bir şikâyetiniz için ayrı ayrı yapılmalıdır.”

(2) Mahkemenin içtihatlarında

(a) ŞİKÂYETİN GENEL TANIMI

9. *Guerra ve Diğerleri/İtalya* (19 Şubat 1998, § 43, *Kararlar ve Hükümler Derlemesi* 1998-I) davasında Mahkeme, “bir şikâyet, sadece dayanılan hukuki gerekçeler veya iddialar ile değil, aynı zamanda ileri sürülen olaylar ile nitelendirilir” ifadesini kullanmıştır. Her ne kadar bu tanım özel bir bağlamda kabul edilmiş olsa da – başvuran tarafından yargılamalar esnasında sunulan şikâyetlerin incelenmesi – yakın zamana kadar farklı bağlamlarda da çok defa tekrarlanmıştır⁶

¹ Yargılama işlemlerinin başlatılmasına ilişkin uygulama talimatı, 19 Eylül 2016, § 5 (f):

http://www.echr.coe.int/Documents/PD_institution_proceedings_FRA.pdf

² “Sorular & Cevaplar”, s. 6:

http://www.echr.coe.int/Documents/Questions_Answers_FRA.pdf.

³ “Yaygın hatalar”, 2. ve 7. hatalar

http://www.echr.coe.int/Documents/Applicant_common_mistakes_FRA.pdf

⁴ “Başvuru formunun doldurulmasına ilişkin açıklamalar”:

http://www.echr.coe.int/Documents/Application_Notes_FRA.pdf, s. 1.

⁵ Aynı belgede, par. 59-60.

⁶ *Berktaş/Türkiye*, no. 22493/93, § 179, 1 Mart 2001; *Akdeniz/Türkiye*, no. 25165/94, § 88, 31 Mayıs 2005; *Sâmbata Bihor Greek Catholic Parish/Romanya*, no. 48107/99, § 93, 12 Ocak 2010; *Pentiacova ve Diğerleri/Moldova* (k.k.), no. 14462/03, AİHM 2005-I; *Çelikköle/Türkiye*, no. 27693/95, § 104, 31 Mayıs

(özellikle bkz. [Solarino/İtalya](#), no. 76171/13, § 27, 9 Şubat 2017).

(b) ŞİKÂYETİN SOMUT TANIMI

10. Yukarıda anılan *Guerra ve Diğerleri/İtalya* (1998) davasındaki tanıma göre, başvuranın Sözleşme'nin ihlal edildiğine ilişkin iddiasını destekleyici olayları belirtmediği veya bunlara ilişkin detay vermediği durumlarda Mahkeme, söz konusu şikâyetin başvuran tarafından düşürüldüğünü (bkz. [Öztürk/Türkiye](#) [BD], no. 22479/93, § 40, AİHM 1999-VI) veya bu şikâyetin ilk başvuruda ileri sürülmemiş olduğunu değerlendirmiştir (bkz. [Buzatu/Romanya](#), no. 34642/97, § 39, 1 Haziran 2004).

11. Yeni şikâyetlerin sunulmasına ilişkin veya şikâyetin esası, iç hukuk yollarının tüketilmesi kuralı ve altı ay kuralı hakkındaki değerlendirmelere ilişkin içtihatların analizi, ilgili içtihat kapsamında, özellikle Mahkemenin yeni sunulmuş olan bir şikâyetin “*özü itibarıyla*” yerel mahkemeler önünde⁷ ve/veya ilk başvuru kapsamında dile getirilip getirilmemiş olduğunu tespit etmesi gereken durumlarda, neyin bir “*şikâyeti*” oluşturduğuna dair bazı belirtileri ortaya koymaktadır. Yukarıda bahsi geçen *Guerra ve Diğerleri/İtalya* (1998) davasındaki “*şikâyet*” tanımı ışığında, Mahkemenin, başvuranın daha önce esaslı bir şikâyet sunup sunmadığını incelerken, başvuran tarafından “*şikâyet konusu edilen olayları*” ne ölçüde saptamak istediğinin analizi gerekmektedir.

12. Mahkeme, bazı davalarda, başvuranın yerel mahkemeler önünde (ikincil bir iddia olarak bile olsa) Sözleşme’de güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek şikâyetini dile getirmiş olduğunu tespit etmiştir. Bu tür durumlar, bir şikâyetin gerçekte ne olduğuna dair yetersiz bir belirti sunmakla birlikte, **bu kavramın eş anlamlarına** ışık tutabilir.

13. Mahkeme, çeşitli kararlarında, şikâyetin eş anlamlısı olarak *doléance* (*yakınma*) ifadesini kullanmıştır [Fransızca bir kelimedir, her zaman olmasa da, İngilizcede “*grievance*” anlamına gelir]. Örneğin, [Powell ve Rayner/Birleşik Krallık](#) (21 Şubat 1990, § 29, Seri A no. 172) davasında, Mahkeme şu açıklamayı yapmıştır: “Sözleşme’nin 6. ve 8. maddelerinin ihlal edildiği iddiaları her bir hak bakımından

2005; [Niță/Romanya](#), no. 10778/02, § 27, 4 Kasım 2008; [Ömer Aydın/Türkiye](#), no. 34813/02, § 36, 25 Kasım 2008; [Scoppola v. İtalya \(no. 2\)](#) [BD], no. 10249/03, § 54, 17 Eylül 2009; [Gardel/Fransa](#), no. 16428/05, § 57, AİHM 2009; [Anusca/Moldova](#), no. 24034/07, § 26, 18 Mayıs 2010; [Eugenia Lazăr/Romanya](#), no. 32146/05, § 60, 16 Şubat 2010; [Şerife Yiğit/Türkiye](#) [BD], no. 3976/05, § 52, 2 Kasım 2010; [Gatt/Malta](#), no. 28221/08, § 19, AİHM 2010; [Nelissen/Hollanda](#), no. 6051/07, § 62, 5 Nisan 2011; [Association “21 December 1989” ve Diğerleri/Romanya](#), no. 33810/07 ve 18817/08, § 162, 24 Mayıs 2011; [Takush/Yunanistan](#), no. 2853/09, § 50, 17 Ocak 2012; [İlker Ensar Uyanık/Türkiye](#), no. 60328/09, § 30, 3 Mayıs 2012; [Pleşca/Romanya](#), no. 2158/08, § 34, 18 Haziran 2013; [B./Romanya \(no. 2\)](#), no. 1285/03, § 71, 19 Şubat 2013; [M. ve M/Hırvatistan](#), no. 10161/13, § 167, AİHM 2015 (alıntılar); [Erményi/Macaristan](#), no. 22254/14, § 19, 22 Kasım 2016.

⁷ [Akdivar ve Diğerleri/Türkiye](#), 16 Eylül 1996, § 142, *Kararlar ve Hükümler Derlemesi* 1996-IV; [Fressoz ve Roire/Fransa](#) [BD], no. 29183/95, § 37, AİHM 1999-I; [Azinas/Kıbrıs](#) [BD], no. 56679/00, § 38, AİHM 2004-III.

ayrı bir şikâyet [doléances] oluşturmuş olup, başvuruların ileri sürdüğü gibi, yalnızca, 13. maddenin ihlal edildiği iddiasına dayanak oluşturan olaylara ilişkin hukuki görüş veya iddia teşkil etmemiştir”. Bu da Mahkemenin şu sonuca varmasına yol açmıştır: “Mahkemenin Sözleşme’nin 6. ve 8. maddeleri kapsamında sunulan şikâyetlere ilişkin karar verme ... yetkisi bulunmamaktadır”. Benzer şekilde [Philis/Yunanistan \(no. 1\)](#) (27 Ağustos 1991, § 56, Seri A no. 209) davasında, Mahkeme şu değerlendirmeyi yapmıştır “14. madde kapsamındaki şikâyet ... 6. ve 13. maddeler kapsamındaki şikâyetlerle [doléances] aynı olaylara dayanmaktadır”. [Castells/İspanya](#) (23 Nisan 1992, § 30, Seri A no. 236) ve [Fressoz ve Roire/Fransa](#) [BD] (no. 29183/95, § 39, AİHM 1999-I) davalarında Mahkeme, başvuruların, yerel mahkemeler önünde 10. madde ile bağlantılı bir “şikâyeti” [doléance] dile getirmiş olduklarını tespit etmiştir. Büyük Daire de söz konusu Fransızca terimi, [Öztürk/Türkiye](#) [BD] (no. 22479/93, § 40, AİHM 1999-VI) davasında şu şekilde kullanmıştır: “Başvurunun incelemesi, Sözleşme’nin 10. maddesi ile 1 No’lu Protokol’ün 1. maddesi kapsamındaki şikâyetlerle [doléances] sınırlı olacaktır”. [Tekin ve Baltas/Türkiye](#) (k.k.) (no. 42554/98 ve 42581/98, 12 Nisan 2001) ve [Talat Tunc/Türkiye](#) (k.k.) (no. 32432/96, 1 Nisan 2003) davalarında, Mahkeme, başvuruların birincil şikâyetlerine “doléances primitives” [yalnızca Fransızca] atıfta bulunmuştur. Son olarak, kabul edilebilirliğe ilişkin [Scoppola/İtalya \(no. 2\)](#) (k.k.) (no. 10249/03, 13 Mayıs 2008) kararında, Mahkeme, başvuruların şikâyetlerinin “doléances” [yalnızca Fransızca] konusunu açıklamıştır.

14. Ayrıca, Mahkemenin, başvuranın şikâyetini özü itibarıyla yerel mahkemeler önünde dile getirmemiş olduğunu tespit ettiği kararlarının analizi, şikâyetin uygulamada ne anlama geldiğinin daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır. Mahkeme, ilgili davalarda, *olayların analizinden* ziyade, ileri sürülen *yasal dayanaklara* ağırlık vermiş olup, bu durum, yukarıda anılan *Guerra ve Diğerleri/İtalya* (1998) davasında ileri sürülen ilkede öngörülenden oldukça farklıdır⁸.

B. Şikâyet ve ihtilaf konusu kavramlarının parametreleri

(1) Şikâyet ve ihtilaf konusu kavramlarının zaman içerisindeki gelişimi

(a) ŞİKAYETİN UZANTISI NİTELİĞİNDEKİ BAŞKA OLAYLARIN İLERİ SÜRÜLMESİ

15. Mahkeme, ilk sunulan şikâyetin bir uzantısı niteliğinde olması koşuluyla, başvuru yapıldıktan sonra ortaya çıkan olayları dikkate alabileceğini halihazırda kabul etmiştir.

16. Bu doğrultuda, Mahkeme, 1961 yılında incelediği [Lawless/İrlanda \(no. 2\)](#) (7 Nisan 1961, s. 51, § 12, Seri A no. 2) davasında, başvuru yapıldıktan sonraki tutukluluk süresini de dikkate almıştır ([Stögmüller/Avusturya](#), 10 Kasım 1969, s. 9, §

⁸ Bu konuda bkz. aşağıda “Şikâyetler, olaylar ve yasal dayanaklar” bölümü (I – B – 2 – (c)).

7, Seri A no. 9 davasında da bu hususta bir açıklamaya yer vermiştir)). [Neumeister/Avusturya](#) (27 Haziran 1968, s. 38, § 7, Seri A no. 8) davasında Mahkeme, başvuranın, başvuruda bulunmasının ardından bir yıldan fazla süren tutuklu yargılama süresinin uzunluğunu incelemiştir. Mahkeme, başvuranın serbest bırakılma talebinin reddine ilişkin her karar için yeniden başvuru yapmasının gerekli görülmesinin aşırı şekilci olacağını ve “*anlamsız bir biçimde, hem Komisyonu hem de Mahkemeyi, çalışmalarını felce uğratacak şekilde, karışık bir yargılama sürecine dahil edeceğini*” değerlendirmiştir.

17. Yukarıda anılan [Stögmüller/Avusturya](#) (1969, par. 41-42, §§ 7-12) davasında Mahkeme, başvuru yapıldıktan sonra yeni olayların ileri sürülmesi meselesini, Hükümetin söz konusu yeni olaylar bakımından iç hukuk yollarının tüketilmediğine dair itirazı ışığında, daha derin bir şekilde ele almıştır. Bu bağlamda, Mahkeme, “*bir mahkemenin, yargılama sürecinde meydana gelen ve ilk başta şikâyet konusu edilmiş olan olayların uzantısı niteliğindeki olayları inceleme yetkisine sahip olmasının ulusal ve uluslararası uygulamalara uygun olduğunu*” ve bu durumun “*tutuklu yargılamaya ilişkin meseleler için de geçerli olduğunu*” açıklamıştır. Sonuç olarak (§ 12),

“mevcut davanın koşullarında, uygun davalarda değerlendirilmesi gereken mesele, Sözleşme’nin 26. maddesi uyarınca, başvurusu Komisyon tarafından kabul edilmeden önce hukuk yollarını tüketmiş olan tutuklu haldeki başvuranın sonradan, tutukluluk halinin devam etmesinin makul olup olmadığının uluslararası düzeyde incelenmesinin sağlanması için ulusal mahkemeler önünde tekrardan başvuruda bulunmasının gerekli olup olmadığı veya ne ölçüde gerekli olduğudur.”

(ayrıca bkz. [Matznetter/Avusturya](#), 10 Kasım 1969, par. 26-30, §§ 5-6, Seri A no. 10).

18. Mahkeme ayrıca, [Weeks/Birleşik Krallık](#) (2 Mart 1987, § 37, Seri A no. 114) kararında, “*ilgili prosedürün tasarrufu adına, Komisyon tarafından kabul edilebilir olarak nitelendirilen şikâyetlerin temelinde yatan olayların devamı niteliğinde olduğu takdirde, yargılamalar esnasında meydana gelen olayları dikkate alma yetkisinin bulunduğu*” işaret etmiştir. Bununla birlikte, başvuran ilk tutukluluk süresinin ardından gelen bir tutukluluk süresine ilişkin olarak ikinci bir başvuruda bulunduğundan, Mahkeme, başvuruyu reddetmiştir. Mahkeme daha sonra, ilgili ilkeleri, çocuk velayetine ilişkin kararlar gibi tutukluluk harici meselelere uygulamıştır ([Olsson/İsveç \(no. 1\)](#), 24 Mart 1988, § 56, Seri A no. 130).

19. Yeni Mahkeme de ilgili içtihat doğrultusunda hareket etmiştir. Bu bağlamda, [Öcalan/Türkiye](#) ([BD], no. 46221/99, § 190, AİHM 2005 IV) davasında Büyük Daire, başvurunun yapıldığı tarihten itibaren başvuranın tutukluluk süresinin tamamını dikkate alarak, şu açıklamayı yapmıştır: “*Büyük Daire kararının verildiği tarihe kadar meydana gelen olayları, kabul edilebilir olarak nitelendirilmiş olan şikâyetlerle doğrudan bağlantılı olduğu sürece, genel yargılama kapsamına dahil etmemenin haklı bir gerekçesi bulunmamaktadır*”. Dolayısıyla, Mahkeme, yeni bir başvuru konusu olmasına rağmen, tutukluluğun son kısmını incelemesine dahil

etmiştir.

20. Bu gibi konularda, bir karar, olaylar ve şikâyetler arasında ayırım yapmanın zorluğunu ortaya koymaktadır. [Konovalov/Ukrayna](#) (no. 13242/02, § 33, 18 Ekim 2007) davasında başvuran, iş kazaları için tazminat ödenmesine ilişkin yargılamaların uzunluğu ve sonuçları konusunda, Sözleşme'nin 6. maddesinin ihlal edildiği iddiasıyla, şikâyette bulunmuştur. Ancak, başvurunun Hükümete tebliğ edilmesinin ardından, “söz konusu tazminatın ödenmemesi nedeniyle faturalarını ödeyemediğini ileri sürerek konut dokunulmazlığı hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yeni bir şikâyette bulunmuştur”. Mahkeme sonrasında, açık bir şekilde “ilgili prosedürün tasarrufu adına, tebliğ edilmiş şikâyetlerin temelinde yatan olayların devamı niteliğinde olduğu takdirde, sonradan meydana gelen olayları dikkate alma yetkisinin bulunduğunu” (§ 34, bu bağlamda bkz. yukarıda anılan [Olsson/İsveç](#) (no. 1), § 56) ifade ederek, “söz konusu ihlal iddiasının tüm yargılama süresince geçerli olduğu ve başvurunun Hükümete tebliğ edilmesinin ardından meydana gelen bir olayın sonucu olmadığı” (§ 35) kanaatine varmıştır. Bununla birlikte, Mahkemenin belirttiği gibi (§ 33), söz konusu mesele, başvurunun yapılmasının ardından meydana gelen olayların değil, başvuranın aynı olaylarla ilgili olarak ileri sürdüğü yeni bir şikâyetinin incelenmesine ilişkindir. Mahkeme, bu nedenle, söz konusu iddiayı, yargılamalar esnasında ortaya çıkan bir şikâyet olarak incelemiş olmalıydı ve bu iddiayı dikkate alıp alamayacağını belirlemek için, iddianın ilk başvuru kapsamında ileri sürülen temel olaylara veya asıl şikâyetlere dayanıp dayanmadığını tespit etmeliydi⁹.

(b) ASIL OLAYLAR/ASIL ŞİKÂyetLER İLE BAĞLANTILI OLARAK BAŞKA ŞİKÂyetLERİN SUNULMASI

21. Başvuran, başvurusunun ardından, iki temel durumda yeni şikâyetlerini sunabilmektedir. Bu içtihat, Mahkemenin, ihtilaf konusunu tanımlarken “*şikâyet*” kavramını nasıl yorumladığını analiz edebilmemiz için bize bir fırsat daha sunmaktadır.

22. **Birinci durumda**, Mahkeme halihazırda bir karar vermiştir: mantıksal olarak, ilk kararını takip eden sürede aynı hakkın ihlali iddiasının henüz incelenmemiş bir şikâyet teşkil ettiği ([Wasserman/Rusya](#) (no. 2), no. 21071/05, § 37, 10 Nisan 2008; [Sampani ve Diğerleri/Yunanistan](#), no. 59608/09, § 125, 11 Aralık 2012) ve esaslarının yeni bir başvuru kapsamında incelenebileceği görüşündedir.

23. **İkinci durumda** ise, Mahkeme önündeki yargılamalar devam ederken, esasa ilişkin karar verilmeden önce, başvuran başka bir şikâyet sunar: bu şikâyetin incelenmesi mi yoksa reddedilmesi mi gerektiği sorusu gündeme gelmektedir. Bu tür bir şikâyetin ele alınış biçiminde anlamsal farklılıklar bulunmaktadır ve bu farklılıklar aynı zamanda Mahkemenin içtihadındaki gelişmeyi ortaya koymaktadır: sonraki şikâyetler, bazı durumlarda, ilk başvuruda dile getirilen **olaylara** dayandırıldığı takdirde kabul edilmiştir; bazı davalarda ise ilk (asıl) ve sonraki **gerekçeler** arasında açık bir bağlantının kurulması koşulu aranmıştır; son olarak ise,

⁹ Bu konuda bkz. aşağıda (b).

bazı davalarda, başvuranın ilk sunduğu **şikâyetlerle** bir bağlantı kurulması koşulu aranmıştır.

24. Önceleri, Komisyon ve Mahkeme nezdindeki yargılamalar devam ederken sunulan bir şikâyet, “*asıl şikâyetlerin konusunu oluşturan meselelerle yakından bağlantılı*” olduğu ([Delcourt/Belçika](#), 17 Ocak 1970, § 40, Seri A no. 11; [Winterwerp/Hollanda](#), 24 Ekim 1979, § 72, Seri A no. 33¹⁰) ve başvuran tarafından “*daha önce ileri sürülen asıl olaylara*” dayandığı sürece ([Fox, Campbell ve Hartley/Birleşik Krallık](#), no. 12244/86, ve 2 diğer başvuru no., 10 Mayıs 1988 tarihli Komisyon kararı ve [Hilton/Birleşik Krallık](#) (k.k.), no. 12015/86, 6 Temmuz 1988 tarihli Komisyon kararı), yani “*asıl şikâyetlerle aynı olaylarla ilişkili*” olduğu takdirde (yukarıda anılan *Philis/Yunanistan* (no. 1), 1991, § 56), altı ay kuralına uyulması koşulu aranmaksızın kabul edilebiliyordu. Mahkeme, daha yakın tarihli kararlarında, “*başvuranın asıl şikâyetlerinin bir kısmının konusunu oluşturan olaylarla yakından alakalı ... yeni hukuki iddiaları*” da kabul etmiştir (yukarıda anılan *Tekin ve Baltaş/Türkiye* (k.k.), 2001) veya “*bu yeni şikâyetleri de, başvuranın asıl şikâyetlerinin konusunu teşkil eden olaylarla yakından bağlantılı olması nedeniyle, başvuranın bahse konu asıl şikâyetleriyle birlikte ele alması gerektiği*” (yukarıda anılan *Talat Tunç/Türkiye* (k.k.), 2003) kanaatine varmıştır.

25. Komisyon ve Mahkeme, farklı bir kelime dağarcığı kullanarak, yargılamalar esnasında ileri sürülen bir şikâyetin, asıl **gerekçelerle** “*açık bir bağlantısının*” olması şartıyla, altı ay kuralına uyulması koşulu aranmaksızın kabul edilebileceğini değerlendirmiştir (bkz. yukarıda anılan, *Delcourt/Belçika*, 1970, § 40; *Guerra ve Diğerleri/İtalya*, 1998; *Tekin ve Balta/Türkiye* (k.k.), 2001 ve *Talat Tunç/Türkiye* (k.k.), 2003). Mahkeme, [Contrada/İtalya](#) (24 Ağustos 1998, § 50, *Kararlar ve Hükümler Derlemesi* 1998-V) davasında, ileri sürülen yeni gerekçelerin daha önce sunulan asıl gerekçelerle “*bağlantısız*” olduğunu değerlendirerek, başvuran tarafından olayların nasıl nitelendirildiğine bakmaksızın, ilgili şikâyeti reddetmek zorunda kalmıştır.

26. Mahkeme (hem eski hem yeni), bazı davalarda, yeni ileri sürülen bir şikâyet ile önceki **şikâyetler** arasında bir bağlantının kurulması gerektiğini ifade etmiştir. Mahkeme, yukarıda anılan *Winterwerp/Hollanda* (1979, § 72) davasında şu tespitte bulunmuştur: “*Her ne kadar söz konusu şikâyet, Mr. Winterwerp’in Komisyona sunduğu başvurusunda açık bir şekilde dile getirilmemiş olsa da, bu şikâyetin daha önce ileri sürmüş olduğu şikâyetlerle açık bir bağlantısı bulunmaktadır*”.

26. Bununla birlikte, bu karardaki yaklaşım belirsizdir, çünkü Mahkeme yeni şikâyeti (6. madde kapsamındaki) yalnızca *asıl şikâyete* (5. madde kapsamındaki) değil, aynı zamanda *asıl şikâyetin altında yatan olaylara* (hakim karşısına çıkarılmadan veya tutukluluk süresinin uzatılmasına ilişkin kararlar bildirilmeden keyfi şekilde tutukluluk) da bağlamaya çalışmıştır. Daha yakın tarihli davalarda Mahkeme, altı aylık sürenin sona ermesinden sonra sunulan gecikmiş şikâyetin incelenebilmesi için “*altı aylık süre sınırı içerisinde sunulan asıl şikâyetlerin belirli*

¹⁰ Bu kararlar ilgili diğer gelişmeler için bkz. bu bölümün ilerleyen kısımları.

yönlerine ilişkin olması” gerektiği konusunda ısrarcı davranmıştır ([Sâmbata Bihor Greek Catholic Parish/Romanya](#) (k.k.), no. 48107/99, 25 Mayıs 2004; [Cornea/Romanya](#) (k.k.), no. 13755/03, § 50, 15 Mayıs 2012; [Ayhan/Türkiye](#) (k.k.), no. 40315/05, § 37, 1 Ekim 2013). Mahkeme, [Loyen/Fransa](#) (k.k.) (no. 46022/99, § 4, 27 Nisan 2000) davasında, ilgili şikâyetlerin başvuran tarafından “açıkça veya özü itibarıyla dile getirilmemiş olan yeni şikâyetler” olduğunu ifade ederken, diğer davalarda, gecikmiş şikâyetleri, asıl şikâyete eklemeye çalışmadan, “yeni şikâyetler” olarak nitelendirmiştir ([S.A. Dangeville/Fransa](#) (k.k.), no. 36677/97, § 3, 12 Eylül 2000 ve [Craxi 2/İtalya](#), no. 34896/97, 11 Ekim 2001). Mahkemenin, analizini geliştirmeden, yeni sunulan şikâyetin “başvuranın asıl şikâyetinin bir uzantısı” olmadığını değerlendirdiği çok sayıda yeni dava bulunmaktadır (bkz. örneğin [Skubenko/Ukrayna](#) (k.k.), no. 41152/98, 6 Nisan 2004; [Piryanik/Ukrayna](#), no. 75788/01, § 20, 19 Nisan 2005; [Kopylov/Rusya](#), no. 3933/04, § 110, 29 Temmuz 2010; [Antonyuk/Rusya](#), no. 47721/10, § 94, 1 Ağustos 2013; [Alimov/Türkiye](#), no. 14344/13, § 87, 6 Eylül 2016). Son olarak, aynı şekilde ve başka bir gerekçe olmaksızın, Mahkeme, davanın Hükümete tebliğ edilmesinden sonra sunulan şikâyetlerin “ihtilaf konusunun dışında kaldığını” değerlendirmiştir ([Maznyak/Ukrayna](#), no. 27640/02, § 22, 31 Ocak 2008; [Snigur ve Onyshchenko/Ukrayna](#), no. 33064/06 ve 35799/06, § 13, 18 Haziran 2009; [Khmylyova/Ukrayna](#), no. 34419/06, § 29, 18 Haziran 2009).

27. Bu araştırma neticesinde, ilgili içtihadta birtakım gelişmelerin olduğu gözlemlenebilmektedir: Komisyon ve Mahkeme, yargılamalar esnasında dile getirilen bir şikâyetin başvuranlar tarafından ilk başta ileri sürülen olaylarla bağlantılı olması gerektiği ilkesini ortaya koymuştur (yukarıda anılan Winterwerp/Hollanda (1979) davası hariç (bu dava kullanılan terimler bakımından çelişki içermekle birlikte, uygulamada olaylara atıfta bulunulması bakımından tutarlılık içermektedir¹¹)). Ancak Mahkeme, 2000’li yıllardan itibaren (yukarıda anılan, [Tekin ve Baltaş/Türkiye](#) (k.k.), 2001 ve [Talat Tunç/Türkiye](#) (k.k.) davaları hariç olmak üzere), asıl **olaylarla** bir bağlantı kurulmasını artık gerekli görmemekle birlikte, asıl **şikâyetlerle** bağlantı kurulmasını şart koşmaktadır. Bazı durumlarda Mahkeme, bu konuda herhangi bir gerekçe dahi göstermemiş ve ilk şikâyetin esasına ilişkin bir detayın söz konusu olup olmadığını incelemekten kaçınmıştır. Bu anlamsal farklılıkların uygulamaya ilişkin sonuçlarının analizi, Mahkemenin, başvuranlar tarafından sunulan yeni şikâyetleri ele alma hususunda benimsediği çeşitli yaklaşımları ortaya koymaktadır¹².

(2) Şikâyetler, olaylar ve yasal dayanaklar

28. Bazı davalarda, daha önce açık bir şekilde veya özü itibarıyla ileri sürülmemiş olan ve dava konusu olaylar veya asıl şikâyetler ile bağlantısı olmayan şikâyetler Mahkeme tarafından hızlı bir şekilde reddedilmiştir. Başka davalarda ise, aksine, mesele daha karmaşıktır: olaylar, yasal dayanaklar veya iddialar ile şikâyetler arasındaki sınırlar daha az belirgindir.

¹¹ Bkz. yukarıda bir önceki paragraf.

¹² Bu konuda bkz. aşağıda 2-(b) ve 2-(c).

29. Bu nedenle, şikâyet kavramı, uygulamada, yukarıda anılan *Guerra ve Diğerleri/İtalya* (1998) davasında verilen tanımda öngörülenden daha karmaşık veya esnek olabilmektedir. Dolayısıyla, Mahkeme içtihadının uygulamaya dönük bir analizi ve çeşitli davaların karşılaştırılması şikâyet kavramının altında yatan değişkenliği vurgulama eğilimindedir. Mahkeme, bazen şikâyetin çerçevesini belirlemek için şikâyet konusu olaylara dayanmaktadır (kapsayıcı yaklaşım); bazı davalarda ise başvuranlar tarafından ileri sürülen yasal dayanaklara veya iddialara atıfta bulunmaktadır (dışlayıcı yaklaşım).

(a) ŞİKÂYETİ ELE ALMAYA İLİŞKİN ZORLUKLAR

30. [Handyside/Birleşik Krallık](#) (7 Aralık 1976, § 41, Series A no. 24) kararında Mahkemenin atıfta bulunduğu, Komisyon üyelerinin bir görüşü de bu zorluğu göstermektedir. Buna göre, “Komisyon üyeleri, sürdürülmeyen iddiaların ... (Sözleşme'nin 1, 7, 9, 13 ve 14. maddelerine ilişkin), Sözleşme'nin 10. maddesi ile 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesine dayananlarla aynı olaylara ilişkin olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla, söz konusu iddialar ayrı şikâyetler olmayıp, diğerleriyle birlikte ileri sürülen hukuki görüşler veya iddialardır”. Başvuranların Sözleşme'nin çeşitli hükümlerine dayanan iddiaları aynı olaylara ilişkin olup, geçekten de hukuki iddia teşkil etmiş olsa da, kendi başlarına birer şikâyet oluşturmaktadırlar.

(b) “KAPSAYICI” YAKLAŞIM: İLGİLİ ŞİKÂYETİ İNCELEMELİK İÇİN OLAYLARIN DİKKATE ALINMASI

31. Mahkeme, yargılamaların başlangıcından itibaren taraflarca açıkça dile getirilmeyen bir şikâyetle karşı karşıya kaldığı durumlarda, bu şikâyetin, halihazırda mevcut olan bir şikâyetin uzantısı niteliğinde olup olmadığını tespit edilebilmesi için, başvuranların asıl şikâyetleri kapsamında verilen açıklamalara dahil edilip edilemeyeceğini ve/veya şikâyetin, yerel mahkemeler önünde ve/veya başvuranların ilk başvuruları kapsamında açıkça veya özü itibarıyla dile getirilip getirilmediğini incelemelidir.

32. “**Kapsayıcı**” olarak tanımlanabilen **bir yaklaşımda** Mahkeme, ilk olarak, yeni şikâyeti ilişkilendirebilmek için asıl şikâyet kapsamında ileri sürülen tüm **olayları** analiz etmektedir. Bu teknik, başvuranın şikâyetinin ilişkilendirilebileceği olayları ifade etmesi koşuluyla, Mahkemenin yeni şikâyeti oldukça kolay bir şekilde inceleyebilmesine imkân sağlamaktadır. Bu tür yargılamalar, Mahkemeye, söz konusu şikâyeti ifade edilen olaylarla ilişkilendirmesi için (yeni şikâyeti daha önce dile getirilmiş olan herhangi bir şikâyetle ilişkilendirme girişimiyle kıyaslandığında, bkz. aşağıda (c)) daha geniş bir hareket alanı sunmaktadır.

33. Yargılamalar esnasında yeni bir şikâyetin ileri sürüldüğü davalarda, Mahkeme, söz konusu kapsayıcı yaklaşımı benimsemektedir (örneğin bkz. yukarıda anılan *Delcourt/Belçika*, 1970, § 40; *Winterwerp/Hollanda*, 1979, § 72; *Fox, Campbell ve Hartley/Birleşik Krallık*, 1988; *Hilton/Birleşik Krallık* (k.k.), 1988 ve *Philis/Yunanistan* (no. 1), 1991, § 56; [K. ve T./Finlandiya](#) [BD], no. 25702/94, § 145,

AİHM 2001-VII; yukarıda anılan *Tekin ve Baltaş/Türkiye* (k.k.), 2001 ve *Talat Tunç/Türkiye* (k.k.), 2003). Bu davaların hepsinde Mahkeme, söz konusu şikâyet ile olgular arasında bir bağlantının bulunup bulunmadığını tespit edebilmek amacıyla, başvuruların asıl başvurularında dile getirmiş oldukları olaylar üzerinden değerlendirme yapmıştır.

34. Bu yaklaşım, yukarıda anılan *Guerra ve Diğerleri/İtalya* (1998) davasında daha belirsizdir. Çünkü Mahkeme, gerekçesini, yeni şikâyetler ile ilgili olarak dava konusu olaylar kapsamında bir bağlantı bulma fikrine dayandırmamıştır. Bununla birlikte, Mahkeme ilk defa bu davada, olayların yeniden nitelendirilmesi ve bu olayların başvuruların yargılamalar esnasında dayanmış oldukları Sözleşme'nin 8. ve 2. maddelerinin kapsamına dahil edilmesi hususlarıyla ilgili olarak, “*bir şikâyet, sadece dayanılan hukuki gerekçeler veya iddialar ile değil, aynı zamanda ileri sürülen olaylar ile nitelendirilir*” ilkesini ortaya koymuştur.

35. Buna ek olarak, yerel mahkemeler önünde “*özü itibarıyla*” dile getirilmiş olan şikâyet ile ilgili olarak, Mahkeme, ilgili şikâyetin gerçekten de özü itibarıyla dile getirilmiş olduğunu tespit etmek için başvurular tarafından ifade edilen olaylara da bakmıştır. Örneğin, Mahkeme, başvuranın hem yerel mahkemeler hem de Komisyon nezdinde, Sözleşme'nin 2. maddesi kapsamında özü itibarıyla bir şikâyet ileri sürmüş olduğu sonucuna varmak için, öncelikle başvuran tarafından dile getirilen olayları incelemiştir (*Akdeniz/Türkiye*, no. 25165/94, §§ 90-91, 31 May 2005: özellikle de, başvuranın, oğlunun kaybolma koşullarının onun hayatından endişe etmesine yol açtığını dile getirmesi). Büyük Daire, *Micallef/Malta* [BD] (no. 17056/06, §§ 55-59, AİHM 2009) davasında, Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamındaki bir şikâyetin yerel mahkemeler önünde özü itibarıyla dile getirilip getirilmediğinin tespiti için de dava konusu olayları dikkate almıştır. İlgili davada Mahkeme, iç hukuk uyarınca hâkimin reddine ilişkin gerekçelerin listesinde amca-yeğen ilişkisine yer verilmediğinden, başvuranın hâkimin reddi talebinde bulunabilmesinin imkansız olduğunu, ancak, başvuranın Temyiz Mahkemesinin tarafsızlıktan yoksun olduğu gerekçesiyle Sözleşme'nin 6. maddesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiasıyla anayasal şikâyette bulunmuş olduğunu kaydetmiştir (§§ 56-57). *Gäfgen/Almanya* [BD] (no. 22978/05, § 144, AİHM 2010) davasında Mahkeme, başvuranın, şikâyetleri kapsamında ulusal düzeyde hangi sorunları dile getirmiş olduğunu tespit etmiştir. Benzer şekilde, *Sabeh El Leil/Fransa* [BD] (no. 34869/05, §§ 30-34, 29 Haziran 2011) davasında Mahkeme, başvuranın Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamındaki bir şikâyeti özü itibarıyla dile getirip getirmediğini incelemiştir: Mahkeme, başvuranın yerel mahkemeler önünde hangi konuda şikâyetçi olduğunu (Kuveyt'in yargı dokunulmazlığı sorunu ve sonuçları) analiz etmiştir (Hükümet tarafından ileri sürüldüğü şekliyle, yalnızca başvuranın mahkemeye erişim hakkının engellendiği iddiasında bulunup bulunmadığı hususunu değil).

36. Başvuranın görüşleri kapsamındaki karmaşık bir şikâyetle ilgili olarak, Mahkeme, *Coman/Romanya* (k.k.), no. 4293/11, § 33, 2 Eylül 2014) davasında şu değerlendirmeyi yapmıştır: “*Anlaşmazlığın konusu başvuran tarafından açık bir*

şekilde sınırlandırıldıktan sonra, başvuranın başka herhangi bir açıklama yapmaksızın, Sözleşme'nin 3. maddesine yalnızca atıfta bulunması, Mahkeme önünde 3. madde kapsamında bir şikâyet dile getirmek istediğinin yeterli bir göstergesi değildir. Sonuç olarak, ... başvuranın, başvuru Mahkemeye iletildikten sonra şikâyetini desteklemediği göz önünde bulundurulduğunda, Mahkeme, başvuranın Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında şikâyette bulunma niyetinden vazgeçtiğini değerlendirmektedir". Bu nedenle Mahkeme, yakın zamanda yeniden, yukarıda anılan *Guerra ve Diğerleri/İtalya* (1998) davası doğrultusunda, bir şikâyetin söz konusu olabilmesi için hukuki bir iddiayı desteklemek amacıyla olayların açıklanması gerekmektedir.

37. Bununla birlikte, Mahkeme, asıl başvuruda değinilmeyen bir olaya ilişkin yeni bir şikâyeti reddetmiştir (bkz. örneğin, [Sahin/Almanya](#) [BD], no. 30943/96, § 44, AİHM 2003-VIII: başvuran, görme engelli bir hakimin iç hukuk kapsamındaki yargılamalara katılmış olduğunu ilk defa dile getirmiştir – daha önce değinmemiştir; [Adrian Radu/Romanya](#) (no. 26089/13, §§ 18-19, 7 Nisan 2015) davasında ise Mahkeme, başvuranın başvurusunda dile getirdiği sadece bir tane cezaevindeki tutukluluk koşullarını değerlendirmeye almış ve başvuranın cezaevinden mahkemeye transfer aşamasındaki koşullara ilişkin yeni şikâyetini reddetmiştir).

38. Sonuç olarak, tüm bu koşullarda, Mahkeme, yukarıda anılan *Guerra ve Diğerleri/İtalya* (1998, § 43) davasında belirtilen ilke doğrultusunda, şikâyetin incelenbilir olduğuna karar verirken davaya konu olayları dikkate almıştır. Durum her zaman böyle değildir.

(c) “DİŞLAYICI” YAKLAŞIM: İLGİLİ ŞİKÂYETİN REDDİ İÇİN, HUKUKİ İDDİALARA DAYANAK OLUŞTURAN OLAYLARIN KAPSAM DIŞI BIRAKILMASI

39. İkinci yaklaşım, dile getirilen yeni bir şikâyeti kapsam dışı bırakma yönüyle “dışlayıcı” olarak nitelendirilebilir: Bu yaklaşımda Mahkeme, söz konusu şikâyetin yeni bir şikâyet olup, mevcut bir şikâyetin uzantısı olmadığı sonucuna varmaktadır.

Mahkeme, bu sonuca varırken, başvuranların asıl başvurularında dile getirdikleri olayları çok az dikkate almakta ya da hiç dikkate almamaktadır. Mahkeme daha çok başvuranlar tarafından ilk başvurularında (yeni şikâyet ve asıl şikâyet arasında bir bağ kurmak veya şikâyetin “özü itibarıyla” dile getirilip getirilmediğini tespit etmek) veya yerel yargılama sürecinde (hukuk yollarının tüketilmesi koşuluna uyulup uyulmadığının incelenmesi bağlamında) ileri sürülen **hukuki dayanaklar** ve **yasal iddialara** odaklanmaktadır. Mahkeme, çeşitli durumlarda da, benzer bir yaklaşım sergilemektedir: ileri sürülen hukuki beyan veya iddialara bakar, ancak olaylar üzerinde durmaz. Bu yaklaşım, yukarıda anılan *Guerra ve Diğerleri* (1998) davasındaki tanımla çelişmektedir.

(i) *Yeni şikâyet ve asıl şikâyet arasında bir bağlantının bulunup bulunmadığı*

40. Mahkeme bazı davalarda, yeni şikâyet ile asıl **şikâyet** arasında bir bağlantının bulunup bulunmadığını tespit etmeye çalışmaktadır. Genellikle de, böyle

bir bağlantının bulunmadığı sonucuna vararak, ileri sürülen yeni şikâyeti reddetmektedir. Yeni şikâyeti, başvuran tarafından dile getirilmiş olan asil olaylardan ziyade, şikâyetler veya hukuki iddialarla ilişkilendirmek daha zor görünmektedir. Mahkeme bu nedenle, asıl şikâyetin *esasına ilişkin yeni bir detaydan* ziyade yeni bir şikâyeti tanımıştır.

41. Örneğin, yukarıda anılan *Contrada/İtalya* (1998, §§ 41 ve 45-50) davasında, başvuran, yakalanma ve tutukluluğunun (Sözleşme'nin 5 § 1 (c) maddesi) ve tutukluluk süresinin uzunluğunun (Sözleşme'nin 5 § 3 maddesi) yasal olmadığı iddiasıyla, öncelikle Komisyon önünde şikâyette bulunmuştur. Başvuran, tutukluluk koşulları nedeniyle Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiği iddiasını ilk defa Mahkeme önünde dile getirerek; *Guerra* davasında dayanarak, Mahkemeden, Sözleşme'nin 5 § 3 maddesi kapsamında ileri sürmüş olduğu asıl şikâyetle bağlantılı olduğu gerekçesiyle, Sözleşme'nin 5 § 1 (c) ve 3. maddeleri kapsamındaki şikâyetlerini de incelemesini talep etmiştir.

Mahkeme aşağıdaki değerlendirmede bulunmuştur:

“49. Mevcut davada Mahkeme, ilk olarak, Komisyonun 14 Ocak 1997 tarihinde, başvuranın yakalanmasına yol açan ifadelerin ne ölçüde dikkate alınacağı hususundaki geniş takdir yetkisinin ulusal mahkemelere ait olduğunu gerekçesiyle, Sözleşme'nin 5 § 1 (c) maddesi kapsamındaki şikâyeti kabul edilemez olarak nitelendirdiğini gözlemlemiştir. Mahkeme ayrıca, Bay Contrada'nın en başından beri, makul olmayan bir süre boyunca tutuklu kaldığı konusunda (Sözleşme'nin 5 § 3 maddesi) şikâyette bulunmasına rağmen, 3. madde kapsamındaki şikâyetin tutukluluğun süresine değil, koşullarına ilişkin olduğunu kaydetmektedir.

50. Sonuç olarak, her iki gerekçe de başvuranın özgürlüğünden mahrum bırakılmasına ilişkin olsa da, Mahkemenin bunları incelemeye konu bakımından yetkisi bulunmamaktadır. Zira birinci şikâyet Komisyon tarafından kabul edilemez olarak nitelendirilen şikâyetle aynıdır. İkinci şikâyet ise, Sözleşme'nin 5 § 3 maddesi kapsamından bağımsız olarak, yeni bir şikâyet olarak değerlendirilmelidir. Mahkeme, başvuran tarafından yapılan hukuki nitelendirmeyi kabul edememektedir.”

Mahkeme, başvuran tarafından ileri sürülen hukuki iddialara odaklanarak, ilgili şikâyeti “*yeni*” olarak nitelendirmiştir.

42. *Kats ve Diğerleri/Ukrayna* (no. 29971/04, §§ 87-88, 18 Aralık 2008) davasında, başvuranlar, tutuklu bulunduğu esnada hayatını kaybeden Olga Biliak'ın ebeveynleri ve oğludur. Başlangıçta, başvuranlar, özellikle, aşağıdakiler ihlal iddialarıyla şikâyette bulunmuşlardır: Sözleşme'nin 2. maddesine dayanarak, Olga Biliak'ın yetkililerin ihmali sonucu hayatını kaybettiğini ileri sürmüşler ve ölüm sebepleri hakkında etkili ve bağımsız bir soruşturmanın yürütülmesinden şikâyetçi olmuşlardır; Sözleşme'nin 3. maddesine dayanarak, müteveffanın yakalanma esnasında kötü muameleye maruz bırakıldığını ileri sürmüşler ve ayrıca kötü tutukluluk koşullarından şikâyetçi olmuşlardır; Sözleşme'nin 5. maddesine dayanarak da, Olga Biliak'ın yakalanması ve gözaltına alınması ile sonradan keyfi bir şekilde tutuklu olarak yargılanması hakkında şikâyette bulunmuşlardır (kısmi kabul edilebilirlik kararında ele alınan şikâyetlerin özetleri için bkz. *Kats ve Diğerleri/Ukrayna* (k.k.), no. 29971/04, 14 Mart 2006). Esasa ilişkin kararda

(yukarıda anılan Kats ve Diğerleri/Ukrayna, §§ 87-88), Mahkeme, başvuruların başka şikâyetleri de ileri sürdüklerini gözlemlemiştir; başvuranlar, Olga Biliak'ın otopsi sonucu tespit edilen yaralarını dikkate almadıklarını (3. madde) ve tutuksuz yargılanmadığını ileri sürerek, tüm tutukluluk süreciyle ilgili şikâyette bulunmuşlardır (5 § 3 maddesi). Mahkeme, şu değerlendirmede bulunmuştur: “yeni şikâyetler, genel anlamda, mevcut davaya ilişkin olmakla birlikte, başvuranların Mahkemeye sunmuş oldukları ve sonrasında da Mahkemenin Hükümete tebliğ etmiş olduğu asıl şikâyetlerinin bir uzantısı niteliğinde değildir ...”. Bu nedenle Mahkeme, başvuruların hukuki iddialarına dayanarak, söz konusu şikâyetleri reddetmiş ve bu bağlamda, asıl şikâyetlerle herhangi bir ilişkinin kurulamadığı değerlendirmesinde bulunmuştur.

(ii) *Şikâyetin özü itibarıyla yerel mahkemeler önünde dile getirilip getirilmediği*

43. İç hukuk yollarının tüketilmesine ilişkin bir meselenin gündeme geldiği ve Mahkemenin, ilgili şikâyetin özü itibarıyla yerel mahkemeler önünde dile getirilmemiş olduğunu değerlendirdiği davalarda, başvuranın ileri sürdüğü olaylara bakmaksızın, öncelikle, başvuranın Sözleşme’de öngörülen bir hükmün ihlali iddiasına eşdeğer bir **hukuki iddiayı** yerel mahkemeler önünde dile getirip getirmemiş olduğunu tespit etmeye çalışmaktadır (bu yaklaşımla ilgili olarak, ancak Mahkemenin ilgili şikâyetin özü itibarıyla yerel mahkemeler önünde dile getirilmiş olduğunu tespit ettiği durumlar için bkz. örneğin [Karapanagiotou ve Diğerleri/Yunanistan](#), no. 1571/08, §§ 28-30, 28 Ekim 2010).

44. [Van Oosterwijk/Belçika](#) (6 Kasım 1980, § 34, Seri A no. 40) davasında, transseksüel bir birey olan başvuran, nüfus cüzdanındaki cinsiyet hanesine yeni cinsel kimliğinin yazılması talebinin yerel mahkemelerce reddedildiği konusunda şikâyette bulunmuştur. Mahkeme, başvuranın “*Strazburg’da ileri sürmüştüğü şikâyetleri özü itibarıyla daha önce dile getirmemiş olduğunu; Belçika mahkemeleri önünde ne Sözleşme’ye ne de benzer etkiye sahip herhangi bir iddiaya dayanmış olduğunu*” tespit etmiştir. Mahkemeye göre, “*başvuran bu hususta kendi ülkesinde 8. maddeye dayanarak bu maddenin ihlal edildiği iddiasında bulunabilirdi*” (§ 33). Sonuç olarak, başvuran, iç hukuk kapsamında bazı olaylar hakkında şikâyette bulunmakla birlikte (yeni cinsel kimliğinin tanınmaması), belirli yasal gerekçe veya iddia öne sürmemiştir (özel hayata saygı hakkının ihlali). Bu nedenle Mahkeme, başvuranın, şikâyetini özü itibarıyla dile getirmemiş olduğuna karar vermiştir.

45. [Ahmet Sadık/Yunanistan](#) (15 Kasım 1996, *Kararlar ve Hükümler Derlemesi* 1996-V) davasında, bir politikacı, seçim kampanyası sırasında, Batı Trakya Müslüman topluluğunu “*Türk*” olarak tanımlayan broşürler dağıtmak suretiyle huzuru bozmaktan hüküm giymiştir. Başvuran, Sözleşme hükümlerinden birçoğunun ihlal edildiğini ileri sürmüştür (§ 21); Hükümet ise, Sözleşme’nin 10. maddesi bakımından iç hukuk yollarının tüketilmediğini ifade etmiştir. Mahkeme, “*iç hukuk yollarının, uluslararası hukuk yollarıyla aynı temele dayanmasının gerekli olmadığını ileri süren*” Komisyon üyesinin görüşünü desteklemediğini ifade etmiştir (§§ 29-30).

Mahkeme, başvuranın, yerel mahkemeler önünde “*yalnızca iç hukuka dayalı iddiaları dile getirmiş olup, ifade özgürlüğü meselesine değinmediğini*” ve “*Yunan mahkemelerinin davayı kendiliğinden Sözleşme kapsamında inceleyebilmeleri veya incelemek zorunda olmalarının, başvuranı, bu mahkemeler önünde Sözleşme’ye dayanmaktan veya aynı veya benzeri iddiaları bu mahkemeler önünde ileri sürmekten ve bu şekilde de söz konusu mercilerin dikkatlerini daha sonra gerekirse Avrupa mahkemelerine sunabileceği bir meseleye çekmekten vazgeçiremeyeceğini*” (§ 33) değerlendirmiştir. Yukarıda anılan *Van Oosterwijck/Belçika* davasında olduğu gibi, başvuran, ilgili olaylar hakkında yerel mahkemeler önünde şikâyetini dile getirmiş olmakla birlikte, Sözleşme’nin 10. maddesinin ihlal edildiğine dair herhangi bir gerekçe veya iddia (veya eşdeğer nitelikte başka herhangi bir şey) sürmemiştir; dolayısıyla, Mahkemeye göre, iç hukuk yollarını tüketmemiştir.

46. *Azinas/Kıbrıs* [BD] (no. 56679/00, AİHM 2004-III) (yukarıda anılan *Guerra ve Diğerleri/İtalya* (1998) davasından sonra) davasında, başvuran özellikle, kamu görevine son verilmesi ve bunun sonucu olarak da emeklilik haklarını kaybetmesi ile ilgili şikâyette bulunarak, bu bağlamda 1 No’lu Protokol’ün 1. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Hükümet, başvuranın yerel mahkemeler önünde “*şikâyetini*” açık bir şekilde geri çekmiş olduğu gerekçesiyle, iç hukuk yollarının tüketilmemiş olduğunu ileri sürerek itirazda bulunmuştur (§ 34). Hükümetin itirazını kabul eden Büyük Daire, “*başvuranın müdafisinin Yüksek Mahkeme önünde ilgili gerekçeyi açıkça geri çekmiş olduğunu*”, bunu üzerine Yüksek Mahkemenin “*geri çekme gerekçelerini derhal reddetmiş olduğunu*”; ayrıca, ikinci duruşmada müdafinin “*birinci, ikinci ve beşinci gerekçeleri geri çekmiş olduğunu doğruladığını*” kaydetmiştir (§ 40). “*Gerekçe*” ifadesi, Büyük Daire tarafından iç hukukta Yüksek Mahkeme önünde kullanılan ifadeyi yansıtmak üzere tercih edilmiş olsa da, şikâyet kavramının, öncelikle, başvuran tarafından sunulan hukuki gerekçe veya iddialara işaret ettiği açıktır.

47. Mahkeme ayrıca *Vučković ve Diğerleri/Sırbistan* (ilk itiraz) [BD] (no. 17153/11 ve diğer 29 başvuru numarası, § 75, 25 Mart 2014) davasında, başvuranın yerel mahkemeler önünde şikâyetini özü itibarıyla dile getirme yükümlülüğünün kapsamına ilişkin açıklama yapmıştır. Bu bağlamda, “*gerekçe*” ve “*Sözleşme hükmü*” kavramlarını gerekçesinin merkezine koymuştur:

“75. Sözleşme kapsamındaki belirli bir hakkın ihlaline yönelik iddiaların, yerel mahkemelerce en azından esas itibarıyla ele alınmasını sağlayacak bir iç hukuk yolunun bulunması halinde, söz konusu hukuk yolunun tüketilmesi gerekir ... Başvuranın, Sözleşme kapsamındaki belirli bir hakkın ihlali şikâyetiyle bağlantılı olmayan diğer gerekçelerle, dava konusu tedbiri geçersiz kılabilecek başka bir hukuk yoluna başvurmuş ancak sonuç alamamış olması yeterli değildir. “Etkili hukuk yollarının” tüketilmiş olması için Sözleşme kapsamındaki şikâyetin ulusal düzeyde ele alınmış olması gerekir. Başvuranın, Sözleşme hükümlerini gözardı ederek, ilgili tedbire itiraz etmek için ulusal makamlar önünde başka bir gerekçeye dayanması, ancak sonrasında ilgili Sözleşme hükmüne dayanarak Mahkemeye başvuruda bulunması, Sözleşme’nin ikincil karakterine aykırı olacaktır ...”

Uygulamada, Mahkeme, başvuranların ayrımcılık iddialarını yerel mahkemeler

önünde dile getirip getirmediğini inceleyerek, böyle bir şeyin söz konusu olmadığını tespit etmiştir (§§ 78-82, özellikle de § 79). Bununla birlikte, başvurular, kendilerine ödenmesi gereken günlük tazminatın Devlet makamları tarafından ödenmediği konusunda şikâyette bulunmuşlardır. Bu durumda, bir kez daha, başvurular bazı hususlarda şikâyetçi olmuş ancak ayrımcılık mağduru olduklarını hukuki bir gerekçe veya iddia olarak ileri sürmemişlerdir.

C. Sonuç

48. Sonuç olarak, Mahkemenin içtihatlarına dair yapılan analiz neticesinde, şikâyet kavramının görüldüğünden daha karmaşık olduğu ortaya konulmuştur. Uygulamada, Mahkeme, yukarıda anılan *Guerra ve Diğerleri* davasında verilen, “*bir şikâyet, sadece dayanılan hukuki gerekçeler veya iddialar ile değil, aynı zamanda ileri sürülen olaylar ile nitelendirilir*” şeklindeki şikâyet tanımını farklı bağlamlarda kullanmıştır. Ancak, bazı durumlarda, söz konusu tanımın uygulamadaki halinin ilkeyle çeliştiği görülmektedir.

Guerra ve Diğerleri davası ile tam olarak aynı bağlamda, bir şikâyetin ilk kez yargılama sürecinde dile getirildiği durumlara ilişkin içtihatların birtakım gelişmeler gösterdiği gözlenmektedir: 2000 yılı öncesinde Mahkeme, nispeten daha esnek ve kapsayıcı bir yaklaşım benimsemiştir: Yeni dile getirilen bir şikâyeti başvuranın ileri sürmüş olduğu olaylara dayandırma veya söz konusu olaylar kapsamında ilgili şikâyetin özünü belirleme girişimlerinde bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle, ilk şikâyetleri geliştirme ve/veya diğer şikâyetleri de olaylarla ilişkilendirme konularında tereddütte düşmüyordu. Bununla birlikte, Mahkemenin 2000 yılından bu yana, daha katı ve dışlayıcı bir yaklaşım sergilediği gözlemlenebilmektedir. Şöyle ki, Mahkeme artık dava konusu olaylardan ziyade, başvuranın ileri sürdüğü hukuki iddiaları incelemeyi tercih etmektedir. Bu bağlamda Mahkeme, ilgili şikâyetin, asıl şikâyetin esasıyla bir bağlantısının olmadığını veya ihtilaf konusunun dışında kaldığını değerlendirek, yeni bir şikâyetin mevzubahis olduğu kanaatine varmıştır.

Dolayısıyla, şikâyetin daha çok, başvuranın hukuki bir iddia temelinde ileri sürdüğü olgularla karakterize edildiği ortaya çıkmaktadır. Buna dayanarak, başvurulara yönelik hazırlanan güncel belgelerde yer alan açıklamaların Mahkemenin uygulamalarına daha uygun olduğu görünmektedir. Çünkü başvuru hazırlama sürecine ilişkin bu açıklamalar başvuranlardan şuna ilişkin bilgileri ister: “*Belirtilen olaylar neden ilgili Sözleşme hükmünün ihlaline yol açmaktadır?*”.

II. Yargıç hukuku re’sen uygular (*juris novit curia*) ilkesi ve ilkenin Mahkeme tarafından uygulanması

49. Bu Latince kural, Mahkemenin içtihadında geçmektedir¹³ ve şu şekilde özetlenebilir: bir davada olaylara ilişkin bilgi ve belgelerin sunulması tarafların yükümlülüğünde iken yargıcın bu bağlamdaki sorumluluğu ilgili hukuku belirlemek ve uygulamaktır. Yakın zamanda yaptığı konuşmasında eski Başkan Dean Spielmann'ın da belirttiği üzere, Mahkemenin yargı yetkisi Sözleşme'nin 19. maddesinde belirtilen hususlar ile sınırlıdır. Sonuç olarak, Mahkeme, genel surette veya çoğunlukla dava konusu olayları ele almaz. Olayları sadece Sözleşme hukuku yargıcı olarak üstlendiği görevin gerektirdiği ölçüde değerlendirir¹⁴. Strazburg kurumları, dördüncü derece mahkemesi değildir (bkz. [De Tommaso/İtalya](#) [BD], no. 43395/09, § 170, 23 Şubat 2017).

50. Bu alanda oldukça fazla yerleşmiş içtihat bulunmaktadır. Mahkeme, sürekli olarak “*dava konusu olayların hukuki tasnifini yapma yetkisinin kendisinde olduğunu*” ve “*olaylar hakkında başvuran veya Hükümetin yaptığı nitelendirmelerle bağlı olmadığını*” vurgulamıştır (bkz. [Şerife Yiğit/Türkiye](#) [BD], no. 3976/05, § 52, 2 Kasım 2010; tamamı yukarıda anılan *Scoppola/İtalya (no. 2)* (k.k.), 2008, § 54; *Powell ve Rayner/Birleşik Krallık*, 1990, § 29, *Guerra ve Diğerler/İtalya*, 1998, § 44).

A. Mahkemenin olayların tasnifi /yeniden tasnifi konusunda yetkili olması

(1) Sözleşme organlarının münhasır yetkisi

51. Başlangıçtan beri (bkz. 23 Temmuz 1968 tarihli “[Belgian linguistics](#)” ([Belçika Dil](#)) davası esası hakkındaki karar, Seri A no. 6, p. 30, § 1), Mahkeme, dava konusu olayların hukuki tasnifi konusunda yetkili olduğunu belirtmiştir. Yukarıda anılan *Handyside/Birleşik Krallık* kararında (1976, § 41), “*Sözleşme ve Protokol hükümlerinin bir bütün teşkil ettiğini; bir dava usulüne uygun şekilde kendisine tahsis edildiğinde Mahkemenin nezdindeki yargılamalar esnasında ortaya çıkan ve Sözleşmecî Devlet veya Komisyon tarafından incelemesi için sunulan olaylara ilişkin tüm hukuki meseleleri dikkate alabileceğini*” ifade etmiştir (ayrıca bkz. [König/Almanya](#), 28 Haziran 1978, § 96, Seri A no. 27).

52. Bu kurallar, Mahkeme tarafından birçok kez vurgulanmıştır (([Foti ve Diğerleri/İtalya](#), 10 Aralık 1982, § 44, Seri A no. 56; yukarıda anılan *Guerra ve Diğerleri/İtalya*, 1998, § 44; [Camenzind/İsviçre](#), 16 Aralık 1997, § 50, *Kararlar ve Hükümler Derlemesi*, 1997-VIII; [Aksu/Türkiye](#) [BD], no. 4149/04 ve 41029/04, § 43, AİHM 2012; [Scoppola/İtalya \(no. 2\)](#) [BD], no. 10249/03, § 54, 17 Eylül 2009; [Tarakhel/İsviçre](#) [BD], no. 29217/12, § 55, AİHM 2014 (özet); [Bouyid/Belçika](#) [BD],

¹³ Bkz. D. Shelton tarafından kaleme alınan çalışma (“Amerika Kıtası insan hakları sisteminde başvuru usullerine ilişkin kurallar ve hakikat”, Ön Makale #2, Mayıs 2014, s. 22).

¹⁴ Bkz. “*The European Court of Human Rights: Master of Law but not of the Facts? (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi: Olaylar değil Hukuk Uzmanı?)*”, etkinlik kitabı, ana konuşmacı Yargıç Spielmann, Kasım 2014.

no. 23380/09, § 55, AİHM 2015).

Bilhassa da [Gutsanovi/Bulgaristan](#) (no. 34529/10, § 206, AİHM 2013 (alıntılar)) davasında verdiği kararında Mahkeme “ *taraflarca ibraz edilen olayların tam ve doğru şekilde hukuki tasnifi yetkisinin münhasıran Mahkeme’ye ait olduğunu*” belirtmiştir.

53. Davalı hükümetler, hukuki tasnif bağlamındaki yetkinin sadece başvuranın itirazda bulunduğu olaylara ilişkin olduğunu sıklıkla vurgulamış (örneğin bkz. yukarıda anılan *Foti ve Diğerleri/İtalya*, 1982, §§ 42 ve devamı) ve Mahkemeden tarafların talepleriyle bağlı kalarak karar vermesini istemiştir. Örneğin 13 Ekim 2015 tarihli [Baratta/İtalya](#) (no. 28263/09) kararında Hükümet “*başvuru konusunu, başvuran tarafından açıkça dile getirilmemiş olan şikâyetleri de kapsayacak şekilde genişletmenin yasal bir dayanağının olmayacağını; ve tarafların şikâyetlerini özgür şekilde ileri sürebilmeleri gerektiğini ve Mahkeme nezdindeki usulün adil olmasını öngören ilkeleri ihlal edebileceğini*” ileri sürmüştür.

54. [Guzzardi/İtalya](#) (6 Kasım 1980, Seri A no. 39) kararında kaleme aldığı muhalefet şerhinde yargıç Gerald Fitzmaurice, bu hususa ilişkin görüşlerini şu şekilde açıklamıştır:

“Tarafların talepleriyle bağlı olunması (“*ultra petita*” veya *ex* ya da *extra petita* olarak da kullanılabilir) ilkesi gereğince uluslararası bir mahkeme veya muadili bir kurum, kendisine sunulan şikâyet konusu dışındaki hususları ele alamayacak ve hatta bu hususlar hakkında davalı tarafın aleyhine bir karar veremeyecektir. Aksi takdirde kendiliğinden hareket ederek bu tür hususları incelemesi ile yetkisini aşmış olacaktır. Bir şikâyetin kesin surette ilgili tarafça dile getirildiği ve haklı bir gerekçeye dayandığı kanaatine varan Komisyon, şikâyeti ileri süren tarafın ilgili maddeye istinad edip etmediğine veya bu maddenin ihlal edildiği iddiasında bulunup bulunmadığına bakmaksızın, Sözleşme’nin herhangi bir maddesinin ihlal edildiğine karar verebilecektir. Ancak uluslararası bir mahkeme veya muadili bir kurum; dava konusu olaylardan bazılarının bir hukuka aykırılık veya sözleşme ihlali teşkil ettiğinin kabul edilip edilemeyeceğini araştırmak ve akabinde, davacı tarafın hukuka aykırı olduğu veya ihlal teşkil ettiği yönünde şikâyette veya iddiada bulunduğu hususlar olmasa (veya esas hususlar olmasa) bile, bunların aykırılık veya ihlal teşkil edip etmediğini tespit etmek için dava konusu olayları ele alacak bir tür geçici komisyon da kurabilecektir. Bu durum, davacı tarafa “şikâyetçi olduğunuz hususlarda çok da haklı değildiniz ancak şikâyetçi olmadığımız ama bizim nazarımızda haklı olarak şikâyetçi olabileceğiniz başkaca hususlar (veya davanın başka yönlerini) tespit ettik. Bu nedenle, bu hususları sizin adınıza tespit etmekten mutluluk duyarız” demekle aynı anlama gelecektir. Tabi ki bu kadar kaba biçimde ifade edilmeyecektir ancak uygulamada tam da bu anlama gelecektir. Bunun ince bir fark olduğu ancak gerçek ve önemli bir fark teşkil ettiği kabul edilmelidir.”

(2) Mahkemenin hukuken haiz olması gereken (*de lege ferenda*) geniş yetkileri

55. Yerleşik içtihadına göre Mahkeme;

- başvuranın belirli bir Sözleşme maddesine dayanmamış olduğu durumlarda şikâyeti hangi madde kapsamında inceleyeceğini seçer (yukarıda anılan *Solarino/İtalya*, § 27).

- şikâyeti, tarafların dayanmadığı bir madde veya fıkra kapsamında re'sen inceleyebilir. Örneğin, tutukluluk koşullarına ilişkin bir davada 5. maddeye (başvuranın açıkça dayandığı) 3. maddenin (açıkla dile getirilmemiş) ilave edilmesi (*Assenov ve Diğerleri/Bulgaristan*, 28 Ekim 1998, §§ 129-132, *Kararlar ve Hükümler Derlemesi* 1998-VIII). Başvuran veya temsilcisinin bu yeni şikâyeti takip etmesi gerekecektir. Aksi bir tutum, başvuranın, Mahkemenin re'sen (*ex proprio motu*) ileri sürülen şikâyeti incelemeye devam etmesini artık istemediği anlamına gelecektir (bu bağlamda bkz. *Bellomonte/İtalya* (k.k.), no. 28298/10, 1 Nisan 2014, §§ 92-93).

56. Bu bağlamda, Sözleşme organları, başlangıçtaki eksiklikler veya belirsizlikleri giderirken sadece ilk başvuruyu değil aynı zamanda başvuruya ek olarak sunulan ilave beyanları da dikkate alabilir (örneğin bkz. her ikisi de yukarıda anılan *Guzzardi/İtalya*, 1980, §§ 62-63 ve *Foti ve Diğerleri/İtalya*, 1982). Bu durum Mahkeme tarafından tekrar vurgulanmış (bkz. *K.-H.W./Almanya* [BD], no. 37201/97, § 107, AİHM 2001-II (alıntılar); yukarıda anılan *Baratta/İtalya*, 2015, § 99) ve Mahkemenin “başvuranın şikâyetini nitelendirmeye ve ilgili şikâyeti birden fazla Sözleşme hükmü bağlamında incelemeye yetkili” olduğu beyan edilmiştir (Yukarıda anılan *Scoppola/İtalya (no.2)* [BD], 2009, § 55).

57. Önceki Mahkemenin incelediği yukarıda anılan *Guzzardi/İtalya* (1980) davası ilginçtir (§§ 58 ve devamı). Hükümet, başvuran Guzzardi'nin ilk başta sadece Sözleşme'nin 3, 8 ve 9. maddeleri ile 1 no'lu Protokol'ün 2. maddesine dayanmasına rağmen Komisyonun re'sen Sözleşme'nin 5 ve 6. maddeleri de dikkate almış olması nedeniyle Komisyonu eleştirmiştir. Hükümet, dava konusu olayın hukuki tasnifin yargıcın sorumluluğunda olduğuna itirazda bulunmamakla birlikte Komisyonun bir başka genel ilke olan sadece davacının ileri sürdüğü olaylar temelinde karara varma yükümlülüğünü gözardı ettiğini ileri sürmüştür. Hükümete göre, başvuran, özü itibarıyla fiziksel özgürlüğüne bir müdahalede bulunulduğunu ileri sürmemiştir. Hükümet, Komisyonun 5. madde ihlali tespit edebilmek için başvuranın ilk dilekçesinde veya başvuru formu ve ekinde dile getirmediği olayları temel aldığı ve sonuç olarak Komisyonun “yargı yetkisini aşarak hata yaptığını” belirtmiştir. Önceki Mahkeme cevaben şu hususları dile getirmiştir.

“Ancak Komisyona gönderilen ilk başvuru formunun yanı sıra eksiklik veya belirsizliklerin giderilmesi amacıyla başvuru evraklarının tamamlanması için ilave belgelerin de sıklıkla sunulduğu unutulmamalıdır (bkz. yukarıda anılan *Ringeisen* kararı, s. 37-38, § 90). Mahkeme ayrıca, başlangıçta *Bay Catalano*'nun *Cala Reale*'yi “kimsenin girişine müsaade etmeyen” “polisler tarafından korunan” “oldukça küçük bir alan”, “sadece suçlular ile polislerin ikamet ettiği” bir toprak parçası (*pezzo or pezzetto di terra*) olarak tanımladığını ve sonrasında müvekkilinin de burada “en acımasız, aşağılayıcı şekilde ve kötü koşullarda hapsedildiğini” (ve

adaletin tam olarak yerine getirilmesini isteme hakkının ihlal edildiğini” eklediğini belirtmiştir. Hükümet açısından bu ifadeler, 5. maddeye aykırı bir bağlamda yapılmış “mübalağa ve metafordan” ibaretti... Ancak Komisyon gibi Mahkeme de bu ifadelerin 5. madde ile güvence altına alınan hakkın ihlal edildiği yönünde bir şikâyet anlamına geldiği kanaatindedir.

63. Ayrıca başvuran Guzzardi'nin özgürlüğünden mahrum bırakılmasından ziyade Asinara'daki yaşam koşullarından mı şikâyetçi olduğu belirli değildir. Mevcut davada böyle bir ayırım yapılması çok gerçekçi değildir. Komisyon ve Mahkeme, bir bütün olarak Sözleşme ışığında bir başvuran tarafından dava konusu edilen durumu incelemekle görevlidir. Bu görevi ifa ederken, dava konusu olaylar bağlamında, ellerinde bulunan bilgi ve belgeler temelinde (bkz. 18 Ocak 1978 tarihli İrlanda/Birleşik Krallık kararı, 18 Ocak 1978, Seri A no. 25, s. 64, § 160) başvuranın yaptığı nitelendirmeden farklı bir hukuki tasnif yapabilirler.

Komisyon ve Mahkemeye sunulan bilgi ve belgeler, bir bütün olarak değerlendirildiğinde, mevcut davada 5. madde kapsamında bir meselenin var olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.”

Yukarıda anılan *Foti ve Diğerleri/İtalya* (1982, §§ 42 ve devamı) kararında Hükümet, Komisyonu, Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi anlamı dahilinde “*makul süre*” meselesini dikkate alması nedeniyle eleştirmiştir. Hükümet, başvuruların “*makul sürede*” yargılanma hakkını ele alma konusunda inisiyatif alan Komisyonun “*da mihi facta, dabo tibi jus*” (tarafının dava konusunu belirlemede serbest oldukları ve yargıcın bununla bağlı olduğu) ilkesine uygun hareket etmediğini ve bu nedenle yetkisini aştığını ileri sürmüştür. Mahkeme şunu belirtmiştir (§ 44):

“Sözleşme kapsamında kurulan kurumlar, başvuranın şikâyetçi olduğu hususları bir bütün olarak Sözleşme gereklilikleri ışığında inceleme yetkisine haizdir. Sözleşme organları, görevlerini yerine getirirken, önünde bulunan deliller temelinde sabit olan dava konusu olayları başvuranın yaptığı hukuki nitelendirmeden farklı olarak tasnif edebilir ve gerekliyse olayları farklı şekilde ele alabilir.”

Bu bağlamda bkz. yukarıda anılan *Camenzind/İsviçre* (1997, § 50) ve [Shamayev ve Diğerleri/Gürcistan ve Rusya](#), (no. 36378/02, § 436, AİHM 2005-III); [Rehbock/Slovenya](#), (no. 29462/95, § 63, AİHM 2000-XII) kararları.

58. Mahkeme, bilhassa başvuru yapıldıktan sonra başvuranın sunduğu beyanlar da dahil olmak üzere “*bir bütün olarak Sözleşme ışığında başvuran tarafından şikâyetçi olunan durumu incelemekle görevli olduğunu*” ve Mahkemeye sunulan hususları “*bağlamsal bir bütünlükte*” dikkate alabileceğini yineleyerek bu yaklaşımı yakın bir zamanda teyit etmiştir (bkz. yukarıda anılan *Baratta/İtalya*, 2015).

59. Mahkeme ayrıca başvuruların veya hükümetlerin beyanları ile bağlı olmayıp dava konusu olayların hukuki tasnifini başvuranın nitelendirmesinden farklı olarak takdir edebilir (her ikisi de yukarıda anılan *Scoppola/İtalya* (no. 2) [BD], § 54 ve *Aksu/Türkiye* [BD], 2012, § 43). Bu yalnızca olayların tekrar hukuki tasnifinin yapılmasıdır: Mahkeme, olayları başvuranın dayandığı maddeden farklı bir madde kapsamında inceler (örneğin bkz. [Gatt/Malta](#), no. 28221/08, § 19, AİHM 2010;

[Erményi/Macaristan](#), no. 22254/14, §§ 18-19, 22 Kasım 2016).

60. Mahkeme ayrıca başvuranın açıkça dayandığı maddelerden yalnızca biri - Mahkemeye göre başvurunun “*temel hukuki sorununa*” ilişkin olan bir Sözleşme maddesi (yukarıda anılan *Tarakhel/İsviçre* [BD], 2014, § 55 ve kararda yapılan diğer atıflar ile [Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu/Romanya](#) [BD], no. 47848/08, § 156, AİHM 2014)- kapsamında değerlendirme yapmaya karar verebilir.

61. Mahkeme bir şikâyeti, Mahkeme/Komisyon tarafından daha önce başka bir madde kapsamında kabul edilebilir bulunurken kabul edilemez olduğuna karar verilen farklı bir hüküm kapsamında bile ele alabilir (örneğin [Pentiacova ve 48 Diğer Başvuran/Moldova](#) (k.k.), no. 14462/03, 4 Ocak 2005).

62. İki veya daha fazla başvuranın yer aldığı davalarda ise Mahkeme, ilgili bir emsal davaya atıfta bulunduğu durumlarda, diğer başvurular tarafından ileri sürülmemiş bir şikâyeti diğer tüm başvuruları da kapsayacak şekilde inceleyebilir. (bkz. [Kulykov ve Diğerleri/Ukrayna](#), 2017, no. 5114/09 ve diğer 17 başvuru numarası, §§ 118-120, 19 Ocak 2017: “*Oleksandr Volkov/Ukrayna davasındaki tespitler ... dikkate alındığında, Mahkeme, yeknesak bir yaklaşım sergilenmesi ve insan haklarının eşit düzeyde korunması amacıyla, Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamındaki şikâyeti diğer tüm başvurular kapsamında da incelemelidir.*”).

63. Özet olarak, Mahkeme, başvuranın ileri sürdüğü şikâyetin olgusal temeliyle bağlı olmasına rağmen başvuranın beyanlarında yer alan bu olayların hukuki sonuçlarını da sorgulayabilir (bkz. [Van Den Bouwhuijsen ve Schuring/Hollanda](#) (k.k.), no. 44658/98, 16 Aralık 2003). Bu tutum, eski Mahkemenin yaklaşımıyla aynı doğrultudadır.

64. Bu uygulama, özellikle de önceki Mahkemenin yukarıda anılan *Guerra ve Diğerleri/İtalya* (1998, § 39-46) kararından itibaren yeni Mahkeme tarafından da kabul edilerek süreklilik kazanmıştır (örneğin, [Berktay/Türkiye](#), no. 22493/93, § 168, 1 Mart 2001; yukarıda anılan *Rehbock/Slovenya*, 2000, § 63).

65. Bu içtihadın dayanağı **Sözleşme'nin 32. maddesidir**. İlgili madde şu şekildedir: “*Mahkemenin yargı yetkisi, 33, 34, 46 ve 47. maddelerde belirlenen koşullar uyarınca kendisine sunulan, bu Sözleşme'nin ve Protokollerinin yorumu ve uygulanmasına ilişkin tüm sorunları kapsar. Mahkemenin yetkili olup olmadığı hakkında ihtilaf durumunda, kararı Mahkeme verir*” (örneğin bkz. her ikisi de yukarıda anılan *Scoppola/İtalya (no. 2)* [BD], 2009, § 53 ve *Shamayev ve Diğerleri/Gürcistan ve Rusya*, 2005, § 293)¹⁵.

¹⁵ Eski Mahkemenin içtihadı da aynı yöndedir (özellikle bkz. *Guerra ve Diğerleri*, 1998, § 43).

B. Başvuranların beyan ettiği olay ve savların Mahkeme tarafından değerlendirilmesi

66. Kural olarak, Mahkemenin yeniden yapacağı hukuki tasnif, sadece başvuranın başvurusunda veya sonraki görüşlerinde açık şekilde ibraz ettiği olaylar ve savlar temelinde yapılır. Bu nedenle iç hukuk yollarının tüketilmesi kuralına ilişkin herhangi bir husus ileri sürmez (yukarıda anılan *Gatt/Malta*, § 24). İlgili mesele, Strazburg organlarının dava konusu olayları takdir kullanarak yorumlama ve değerlendirme veya başvuranın şikâyetinin kapsamına dahil etmediği olayları bile inceleme yetkisine haiz olup olmadığına ilişkindir.

(1) İhtilaf konusunu oluşturan olayların başvuranı ilgilendiren bir husus olması

67. İçtihatlarla ilişkin yapılan bir çalışma, Mahkemenin, çoğu kez, “*ihtilaf konusunun*” sınırlarını belirleyerek incelemeye başladığını göstermektedir. Olaylara ilişkin aşırı şekilde belirsiz olan beyanlar şikâyet olarak değerlendirilmezken, öngörülen usule uyarınca yapılan bir başvuru, sadece bir bölümü “*şikâyet*” veya “*ihtilaf konusu*” teşkil edebilecek olan olay ve olgular bölümünü içerir. Mahkeme, yalnızca söz konusu ihtilaf konusu kapsamında tam yetkiye haizdir (yukarıda anılan Akdeniz/Türkiye, 2005, § 89).

68. Bu nedenle Mahkemenin görevi, başvuranların beyanları temelinde, nelerin **ihtilaf konusu** olarak nitelendirilebileceğini belirlemektir (*A, B ve C/İrlanda* [GC], no. 25579/05, §§ 114 ve 123, AİHM 2010; *Mitchell ve Holloway/Birleşik Krallık*, no. 44808/98, § 53, 17 Aralık 2002). Bu da Hükümetin şikâyeti yorumlama şeklinin yerindeliğini sorgulamasına yol açabilecektir (*Zdebski ve Zdebska/Polonya* (k.k.), no. 27748/95, 6 Nisan 2000).

69. İçtihatlarla ilişkin yapılan bu çalışma, bu ön incelemenin -başvuranın ne hakkında şikâyetçi olup veya olmadığını belirleyen- sıklıkla yapıldığını göstermektedir. Bunun bir örneği *Broniowski/Polonya* (k.k.) [BD] (no. 31443/96, 19 Aralık 2002) kararında mevcuttur. Mahkeme, 1 No’lu Protokol’ün 1. maddesi kapsamındaki şikâyetin “olgusal temelini” ayrıntılı şekilde açıklamıştır (§§ 75-76):

“... Ancak Mahkeme; başvuranın Polonya’nın mevcut sınırları dışında ailesinin terk ettiği mülkten yoksun bırakılmasından şikâyetçi olmadığını gözlemler. Ayrıca Hükümetin atıfta bulunduğu Komisyon davalarındaki başvuranların aksine mevcut davadaki başvuranın, Protokol’ün kabul edilmesinden önce yasalar veya olaylar temelinde tazminat isteminde bulunamamasından da şikâyetçi olmadığını belirtir. Başvuranın şikâyeti, 10 Ekim 1994 tarihi öncesinde veya hatta sonrasında alınan münferit bir karar veya tedbire ilişkin de değildir...

Başvuranın Sözleşme kapsamındaki iddiasının olgusal temeli, Polonya hukuku uyarınca Protokol’ün yürürlüğe girdiği tarihte kendisine tanınmış olan ve mevzuata aykırı olmasına rağmen bugün de mevcut olan tazmin yolundan yararlandırılmaması iddiasına ilişkindir...

Başvuranın şikâyetleri Polonya Devletinin eylemleri ve kusurlarına ilişkin olduğu ölçüde, Mahkemenin başvuru inceleme konusunda zaman bakımından yargı yetkisi mevcuttur...

70. Mahkemenin hukuken haiz olduğu münhasır yetkisinin sınırlarını belirleyecek şekilde olayların bu şekilde sınırlandırılması; Mahkemenin zaman bakımından yetkisinin belirlenmesi ([Agrotexim Hellas S.A., Biotex S.A., Hymofix Hellas S.A., Kykladiki S.A., Mepex S.A. ve Texema S.A./Yunanistan](#), no. 14807/89, 12 Şubat 1992 tarihli Komisyon kararı (D.R.) no. 72, s. 148; [Fürst Von Thurn ve Taxis/Almanya](#) (k.k.), no. 26367/10, § 19, 14 Mayıs 2013), 35 § 1 maddesi kapsamında iç hukuk yollarının tüketilmesi gerekliliğine ([Jeladze/Gürcistan](#), no. 1871/08, 18 Aralık 2012, § 35; [Air Canada/Birleşik Krallık](#), no. 18465/91, 1 Nisan 1993 tarihli Komisyon kararı) veya altı ay süre kuralına ([Marinakos/Yunanistan](#) (k.k.), no. 49282/99, 29 Mart 2001) uygunluğun sağlanması; “mağdur” statüsünün mevcut olduğunun ([Ilascu ve Diğerleri/Moldova ve Rusya](#) (k.k.) [BD], no. 48787/99, 4 Temmuz 2001) veya şikâyet konusu olan tutukluluk halinin tüm süreçlerinin incelenmesini gerekli kılmak için “süreklilik arz eden bir durumun” mevcut olduğunun (5. madde) ([Bouros ve Diğerleri/Yunanistan](#), no. 51653/12 ve 4 diğer başvuru numarası, § 67, 12 Mart 2015), Sözleşme içtihadı kapsamında bir “müdahalenin” veya “pozitif yükümlülüğün” mevcut olduğunun (8. madde kapsamında bkz. [Bohlen /Almanya](#), no. 53495/09, § 46, 19 Şubat 2015, ve [Dubská ve Krejzová/Çek Cumhuriyeti](#) [BD], no. 28859/11 ve 28473/12, AIHM 2016), veya 1 No’lu Protokol’ün 1. maddesi kapsamındaki hangi kuralın mevcut davanın olaylarına uygulanabilir olduğunun ([Couturon/Fransa](#), no. 24756/10, § 30, 25 Ocak 2015, ve [Silahyürekli/Türkiye](#), no. 16150/06, § 33, 26 Kasım 2013) belirlenmesi için de önemlidir.

71. Ayrıca Mahkeme, başvuru tarihi sonrasında meydana gelen ancak başvuruda ele alınan konularla doğrudan ilgili olan olayları inceleyip incelemeyeceği konusunu da ele almış ve bu bağlamda inceleyebileceğini belirtmiştir. Örneğin, tutukluluk veya yargılamanın uzunluğu hakkında değerlendirme yapmak, için bir mahkemenin yargılamalar esnasında meydana gelen (başvurunun yapılmasından sonra meydana gelenler gibi) ve yalnızca ilk başta şikâyetçi olunan olayların devamı niteliğinde olan (yukarıda anılan [Stögmüller/Avusturya](#), 1969, s. 9 § 7) olayları ele almaya yetkili olduğunu kabul eden ulusal ve uluslararası nitelikli yaklaşımı benimsemiştir.

72. Mahkemenin uygulaması, oldukça benzer olan dava grubu içerisinde yer alan bir davada ihtilaf konusunu belirlemektir. Böylece önündeki mevcut davanın daha önce incelemiş olduğu davalardan hangi açıdan farklı olduğunu ortaya koyacaktır ([Durisotto/İtalya](#) (k.k.), no. 62804/13, § 31, 6 Mayıs 2014; [Manofescu/Romanya](#) (k.k.), no. 44307/05, § 23, 12 Ocak 2010 (6. madde)).

73. Bu kesin çerçeve, daha sonra Mahkeme reddedilmesine karar verse bile, ([Million/Fransa](#) (k.k.), no. 6051/06, 30 Ağustos 2007; [Pfleger/Avusturya](#) (k.k.), no.

27648/95, 24 Kasım 1998), sadece Mahkemenin incelediği ihtilaf konusunu/şikâyeti teşkil eder. Bu durumda Mahkeme bu çerçeve dışına çıkmaz (bkz. aynı kararlar). Yukarıda anılan *Kats ve Diğerleri/Ukrayna* davasında Mahkeme şu tespitte bulunmuştur:

“87. Mahkeme, Sözleşme’nin 3. maddesi kapsamındaki yeni şikâyetlerin, Hükümetin başvurunun kabul edilebilirliği ve esası hakkındaki itirazlarının başvurulara bildirilmesinden sonra bu itirazlara cevaben ileri sürüldüğünü gözlemlemiştir...

88. Mahkemeye göre, yeni şikâyetler genel anlamda mevcut davaya ilişkin olmakla birlikte başvuruların Mahkemeye sunduğu ve 14 Mart 2006 tarihli kararla Hükümete bildirilen asıl şikâyetlerinin detaylı bir açıklaması niteliğinde değildir. Mahkeme, bu nedenle, bu hususun mevcut başvuru kapsamında ayrıca ele alınmasının uygun olmadığı kanaatine varmıştır...”

74. Sonuç olarak, başvuranın şikâyetini Sözleşme’nin belirli bir maddesine dayanarak yapmadığı durumlarda Mahkeme, başvuranın talebini kabul etmektedir (diğer kararlar arasında bkz. *Russu/Moldova*, no. 7413/05, §§ 17-18, 13 Kasım 2008; *A./Birleşik Krallık*, 23 Eylül 1998, § 29, *Kararlar ve Hükümler Derlemesi* 1998-VI).

75. Buna ilaveten, başvuranın belirli olaylar hakkında veya şikâyetlerine ilişkin olarak belirli tarihler bağlamında şikâyetçi olmak istemediğini belirtmesi halinde Mahkeme, başvuranın bu açıklamasını dikkate alır ve yapacağı incelemeyi bu doğrultuda sınırlandırır (özellikle bkz. *Centro Europa 7 S.r.l. ve Di Stefano/İtalya* [BD], no. 38433/09, § 77, AİHM 2012; *Murray/Hollanda* [BD], no. 10511/10, § 89, AİHM 2016; *Önder/Türkiye* (k.k.), no. 14359/10, 5 Şubat 2013).

76. Yukarıdaki hususa ilişkin olarak şu kararlar örnek gösterilebilir:

- 2. madde kapsamında *Metin Gültekin ve Diğerleri/Türkiye* (no. 17081/06, § 35, 6 Ekim 2015) davasında Mahkeme, başvuranın şikâyetçi olmadığı dava konusu olayları açıkça belirtmiş ve yapacağı incelemenin şikâyet konusu edilen sorunla sınırlı olduğunu ifade etmiştir.

- 3. maddeye ilişkin olarak Mahkeme, başvuranın herhangi bir şikâyette bulunmaması nedeniyle bazı olaylar (yakalama esnasında polis baskısına maruz kalma) hakkında inceleme yapmayacağını belirtmiştir (*Ayan/Türkiye*, no. 24397/03, § 50, 12 Ekim 2010; *Özen ve Diğerleri/Türkiye*, no. 29272/08, § 80, 23 Şubat 2016).

- 5. maddeye ilişkin olarak Mahkeme, aslında şikâyet konusu edilmeyen tutukluluk sürelerini dikkate almıştır (örneğin bkz. *Abdullahi Elmi ve Aweys Abubakar/Malta*, no. 25794/13 ve 28151/13, §§ 139-141, 22 Kasım 2016).

- Başvuranın 6. maddeyle birlikte 8 ve 13. maddelere istinad etmediği bir telefonun dinlenmesi davasında Mahkeme, istinad edilmeyen maddeler kapsamında bir inceleme yapmamıştır (*Kaçan/Türkiye*, no. 58112/09, § 48, 12 Temmuz 2016). *Ly/Fransa* (k.k.) (no. 23851/10, § 42, 17 Haziran 2014) davasında, 8. madde (usul yönünden) kapsamında yapılan inceleme sonucunda, Mahkeme, ailenin yeniden

biraraya gelmesi için yapılan başvuru hakkındaki karar verme sürecine ilişkin olarak, “başvuranın şikâyet konusu yapmadığı ilgili süreye rağmen” başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

-Mahkeme, aynı yaklaşımı (incelemesini şikâyet konusu edilen olaylarla sınırlandırması) 6 § 1 ([Veliev/Rusya](#), no. 24202/05, § 174, 24 Haziran 2010), 6 § 2 ([Claes ve Diğerleri/Belçika](#), no. 46825/99 ve 6 diğer başvuru numarası, § 47, 2 Haziran 2005) ve 6 § 3 ([Coban \(Asim Babuscum\)/İspanya](#) (k.k.), no. 17060/02, 6 Mayıs 2003) madde hükümlerine; 7. maddeye [Bamouhammad/Belçika](#), no. 47687/13, §§ 124-125, 17 Kasım 2015; ; [Greco/İtalya](#) (k.k.), no. 70462/13, 1 Eylül 2015; [Weber/Suisse](#), no. 24501/94, 17 Mayıs 1995 tarihli Komisyon kararı) ve 8. maddeye ([Wieser ve Bicos Beteiligungen GmbH/Avusturya](#), no. 74336/01, §§ 44-45, AİHM 2007-IV) ilişkin davalarda da sergiler.

- Son olarak, bu uygulamaya 1 No.’lu Protokol’ün 1. maddesine ilişkin bir davada yer verilmiştir (yukarıda anılan [Van Den Bouwhuijsen ve Schuring/Hollanda](#) (k.k.), 2003; ayrıca bkz. mevcut davaya uygulanabildiği ölçüde, [Wozniak ve Diğerleri/Polonya](#) (k.k.), no. 33081/11 ve 14403/12, § 54, 3 Haziran 2014)¹⁶.

77. Hükümetin başvuranın şikâyeti hakkında bir itirazı olması halinde, Mahkeme, bu hususu Sözleşme’nin 32. maddesi kapsamında ele alır ([Sutvagin/Rusya](#), no. 30024/02, §§ 204-206, 3 Mayıs 2011). İlgili madde şu şekildedir:

“Mahkemenin yargı yetkisi, 33, 34, 46 ve 47. maddelerde belirlenen koşullar uyarınca kendisine sunulan, bu Sözleşme’nin ve Protokollerinin yorumu ve uygulanmasına ilişkin tüm sorunları kapsar...”

Benzer şekilde, tarafların başvurunun konusu hakkında bir anlaşmazlık yaşaması halinde, Mahkeme, sorunu Sözleşme’nin 32 ve 34. maddeleri uyarınca çözüme kavuşturur ([Alija/Yunanistan](#) (k.k.), no. 73717/01, 2 Ekim 2003).

(2) Sözleşme organlarının olayları ele alma biçimi

78. Yukarıda anılan [Foti ve Diğerleri/İtalya](#) (1982, §§ 42 ve devamı) kararında belirtildiği üzere:

“Sözleşme ile sağlanan uluslararası koruma sistemi, hükümetler veya bireyler tarafından yapılan ve ihlal iddiaları içeren başvurular temelinde işlevini yerine getirir... Bu bağlamda Komisyon ve Mahkemenin, bir sorunu **kendilerine ibraz edilen bilgi ve belgelere bağlı kalmadan ele alması** veya, devam etmekte olan yargılamalar kapsamında bile, -Devlet veya bir kişi olan- başvuran tarafından ileri sürülmemiş olan olayları değerlendirmesi ve bu olayların Sözleşmeye uygun olup olmadığını incelemesi mümkün değildir.”

79. Yeni mahkeme de “**önündeki davanın olgusal temelini ilgilendirmeyen beyanları incelemekle görevli olmadığını**” belirtmiştir (yukarıda anılan *A, B ve*

¹⁶ “Mahkeme, başvuranların AWW (ilgili mevzuat) uyarınca birinci başvuranın, birlikte yaşadığı kişi ile evli olmaması nedeniyle, dul aylığı almaya hak kazanamamasından açıkça şikâyetçi olmadıklarını belirtmiştir. ... Nitekim, tam da bu nedenle birinci başvuran dul aylığı başvurusunda bulunmamıştır. Ancak bu bağlamda başvuranlar, bir çocuğu olan dul kişiye verilen aylık miktarı ile çocuğu bulunmayan dul kişiye verilen aylık miktarı arasındaki farktan oluşan ilgili bölümün –asgari ücretin %30 gibi bir miktara tekabül etmektedir – ebeveynlerinden birini kaybetmiş olan bir çocuğa yardım olarak verilebileceğini ileri sürmüşlerdir. ...”

C/İrlanda, 2010, § 123).

80. Bu genel ilkelerin yerindelğini sorgulamaksızın, Sözleşme organlarının uygulaması, uluslararası mahkemenin başvuranın ibraz ettiğı olaylara ilişkin olarak belirli bir takdir yetkisine haiz olduğunu ortaya koymaktadır.

81. Mahkemeye içtihatlar ile hareket kabiliyeti tanınmaktadır. Nitekim, “Sözleşme’nin yaşayan bir belge olması nedeniyle, 32 ve 34. madde hükümlerinin esneklikle ve aşırı şekilcilikten kaçınarak uygulanması gerekmektedir. Ancak Mahkeme, başvuranın şikâyetçi olduğu koşulları, Sözleşme gerekliliklerinin tamamı ışığında inceleme yetkisine haizdir” (yukarıda anılan *Alija/Yunanistan* (k.k.), 2003).

82. Mahkeme, uygulamada, aşağıda örnek olarak verilen davalarda, **olayları** Sözleşme kapsamında yorumlama ve değerlendirme yetkisine haiz olduğunu değerlendirmiştir:

- Bunlardan ilki, eski Mahkemenin ele aldığı bir dava olan yukarıda anılan *Guzzardi/İtalya* (1980, §§ 62-63) davasıdır. Mahkeme, bir dizi olay ve eleştirinin 5. madde kapsamında şikâyet teşkil ettiğini tespit etmiştir:

“Mahkeme ayrıca, başlangıçta Bay Catalano’nun Cala Reale’yi “kimsenin girişine müsaade etmeyen” “polisler tarafından korunan” “oldukça küçük bir alan”, “sadece suçlular ile polislerin ikamet ettiği” bir toprak parçası (pezzo or pezzetto di terra) olarak tanımlamış ve sonrasında müvekkilinin de burada “en acımasız, aşağılayıcı şekilde ve kötü koşullarda hapsedildiğini” (ve adaletin tam olarak yerine getirilmesini isteme hakkının ihlal edildiğini” eklediğini belirtmiştir. Hükümet açısından bu ifadeler, 5. maddeye aykırı bir bağlamda yapılmış “mübalağa ve metafordan” ibaretti... Ancak Komisyon gibi Mahkeme de bu ifadelerin 5. madde ile güvence altına alınan hakkın ihlal edildiği yönünde bir şikâyet anlamına geldiği kanaatindedir... Komisyon ve Mahkemeye ibraz edilen belgeler, mevcut davada 5. madde kapsamında bir meselenin var olduğunu ortaya koymaktadır.”

- İkinci örnek ise eski Mahkemenin verdiği bir başka karardır: Yukarıda anılan *Foti ve Diğerleri/İtalya*, 1982, §§ 42 ve devamı. Komisyona ilk kez başvurduklarında başvuranların üç tanesi, açık şekilde veya özü itibarıyla, haklarında yürütülen ceza yargılamasının makul süreyi aştığını dile getirmemiştir. Yine de kararda, şu gerekçelerden ötürü, Sözleşme’nin 6 § 1 maddesi kapsamında inceleme yapılmıştır: başlangıçta, başvuranların sundukları bilgilere göre yargılamalar yıllardır derdestti. Komisyona gönderdikleri yazılar ile veya Komisyonun sorduğu sorulara yanıt olarak yargılamalara ilişkin gelişmelerden Komisyonu haberdar etmiş ve Komisyondan şikâyetlerini ivedilikle karara bağlamasını talep etmişlerdir. Sonuç olarak, “Komisyon, başvuranların beyan ettiği dava konusu olayların 6 § 1 maddesi kapsamında “makul sürede” yargılanma hakkı bağlamında bir sorun teşkil etmesinin olduğu değerlendirilmesinde bulunabilir.”

83. Yeni Mahkeme, yukarıda anılan *Alija/Yunanistan* (k.k.) (2003) kararında aynı bağlamda bir hüküm vermiş ve şikâyetin “özü itibarıyla” dile getirildiğini tespit etmiştir:

“Hükümete göre, başvuran, dava konusu kararların gerekçesiz olduğunu ileri sürmemiştir. Başvuruda yer alan ilgili kısma göre ise başvuran, Yargıtay savcısının temyiz talebini reddetmesi nedeniyle davasının bir kez de üst mahkeme tarafından incelenmesini sağlama hakkından mahrum bırakılmış olması gerekçesiyle Sözleşme’nin 6 § 1 madde

hükümünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkemenin dava konusu kararların gerekçesini dikkate alacak olması halinde, kendisine tanınan yetkiyi aşacaktır. ...Mevcut davada, başvurunun Sözleşme kapsamındaki ihlal iddialarının dile getirildiği kısımda başvuran, Temyiz Mahkemesinin 989/2000 sayılı kararının veya Yargıtay savcısının kararının gerekçesinden açıkça şikâyetçi olmamıştır. Ancak başvuran, başvurusu içerisinde olaylara ilişkin beyanlarında, Temyiz Mahkemesi kararının gerekçeli olmadığı iddiasını dile getirmiştir. Ayrıca, özü itibarıyla, savcılık kararının eksik ve gerekçeden yoksun olduğunu ileri sürmüş ve savcının temyiz talebini yalnızca üç kelime ile reddetmesinden şikâyetçi olmuştur. Bu beyanlar, hiç kuşkusuz, başvuru formunda ifade edildiği şekliyle şikâyetler bağlamındaki eksikliği gidermektedir. ...

84. Sözleşme'nin 32. maddesine dayanılarak, yukarıda anılan *Akdeniz/Türkiye* (2005) davasında da aynı yaklaşım benimsenmiştir:

“90. Mevcut davada, Komisyona yaptığı başvuruda başvuranın açıkça Sözleşme'nin 2. maddesine dayanmamış olmamasına rağmen hem ulusal makamlar hem de Komisyona sunduğu görüşlerinde özü itibarıyla bu maddeye ilişkin şikâyetinin dayanağını dile getirmiştir. ...

92. Mahkeme, yukarıda anılan Timurtaş davasındaki kararını verdiği tarihten itibaren, usulüne uygun olmayan uzun süreli tutukluluk hallerinin Sözleşme'nin 5. maddesine aykırı şekilde hukuka aykırı tutukluluğun ötesine geçtiğini kabul ederek Sözleşme'nin 2. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının etkili şekilde korunmasını dikkate aldığını vurgular. ... Mahkeme, bu tür iddiaları 5. maddenin yanı sıra 2. madde kapsamında incelemiştir. ...

93. Başvuranın oğlunun tutukluluğuna ilişkin iddialarını Sözleşme'nin 2. maddesinde düzenlenen yaşam hakkının korunması bağlamında ele almanın Mahkemenin takdirinde olduğu görülmektedir. ...

85. *Nelissen/Hollanda* (no. 6051/07, 5 Nisan 2011) kararında şu hususlar belirtilmiştir:

“63. Dava konusu olayları kendi bakış açısından değerlendiren Mahkeme, başvuru formundan, şikâyet konusunun, başvuranın tutukluluğunun hukuka uygun olup olmadığının bir mahkeme tarafından hızlı şekilde karara bağlanabileceği ve hukuka aykırı olması halinde serbest bırakılmasını sağlayacak bir usulün bulunmaması olduğu sonucuna varmıştır. Re'sen karar veren Mahkeme, Sözleşme'nin 5 § 4 maddesinin ihlal edilip edilmediği meselesini ele almıştır.”

86. Son olarak, *M. ve M./Hırvatistan* (no. 10161/13, AİHM 2015 (alıntılar)) davasında Mahkeme, başvuranların beyanlarından, başvuru formunda şikâyet konusu edilen olaylardan dar bir anlamda farklı olan bir şikâyetin mevcut olduğu kanaatine varmıştır (bkz. §§ 104, 129-130 ve 172). Aile içi şiddetle ilgili olan davanın, başvuru formunda eleştiri konusu edilmeyen olayları bir şikâyete dönüştürme konusuna oldukça katkı sağladığı görünmektedir. Mahkemenin bu yaklaşımını çocukların yüksek yararına atfedilen önemle haklı kıldığının da belirtilmesi gerekir.

87. Yargıcın hukuku re'sen uygulamasını gerektiren (*juris novit curia*) ilkesinin geniş şekilde yorumlanması ile şu sorun ortaya çıkmaktadır: başvuranın ileri sürmediği veya başvuranın başlangıçtan beri Mahkeme nezdinde şikâyetçi olmadığını belirttiği olaylar veya savlar hakkındaki durum nedir?

88. Sözleşme organları, birkaç davada, başvuranların **şikâyetleri bağlamında** şikâyetçi olmadıklarını açıkça dile getirdikleri olayları dikkate almıştır.

- 2. madde (usul yönü) kapsamında, *Dora/Türkiye* (k.k.) (no. 16879/12, §§ 30-33, 11 Ekim 2016) davasında başvuran, soruşturmanın genel itibarıyla yürütülmesine ilişkin bir şikâyette bulunmamış olup ceza yargılamasının

başlatılmamasından şikâyetçi olmuştur. Ancak Mahkeme, davanın tamamını, 2. maddenin usul boyutu yönünden ele almıştır.

- 3. madde kapsamında, [Uyan/Türkiye](#) (no. 7454/04, § 51, 10 Kasım 2005) davasında Mahkeme, başvuranın yeniden hapsedilmesi halinde tıbbi tedavi imkanının bulunmamasını -başvuran bu yönde bir şikâyette bulunmamasına rağmen- dikkate almış ve 3. madde kapsamında başvuranın yeniden hapsedilmesi ihtimalini değerlendirmiştir. 3. madde kapsamında incelenen sınır dışı etme davasında önceki Komisyon, başvuranın şikâyetleri kapsamına dahil etmediği bir hususu ele almış ve sonuç olarak da bu hususun, bir sorun teşkil etmediğine karar vermiştir ([S., A.M. ve Y.S.M./Avusturya](#), no. 19066/91, 5 Nisan 1993 tarihli Komisyon kararı, ss. 195-196).

- 6. madde (yargılamaların uzunluğu) kapsamında, Mahkeme, başvuranın şikâyetçi olmadığı yargılama hakkındaki görüşünü belirtmiştir: [Durand/Fransa](#) (k.k.), no. 4912/10, 7 Haziran 2011; [Mayer/İtalya](#) (k.k.), no. 62145/00, 14 Haziran 2007. Daha eski tarihli [Janssen/Almanya](#) (no. 23959/94¹⁷ (yargılamaların uzunluğu)) davasında Hükümet, başvuranın yargılamaların ilgili bölümünden (Federal Mahkeme nezdindeki yargılamalar) şikâyetçi olmadığını belirtmiştir. Ancak hazırladığı raporunda önceki Komisyon, verdiği kararında ise Mahkeme, uzunluğu dava konusu olan yargılamaların bir bölümü olarak yargılamaların bu son aşamasını ele almıştır (bkz., mevcut davaya uygulanabildiği ölçüde, [Wokke/Hollanda](#), no. 27945/95, 1 Temmuz 1998 tarihli Komisyon Raporu, §§ 23-26 ve § 27).

- 6. madde (savunma hakları) kapsamında, [Dawson/İrlanda](#) (k.k.) (no. 21826/02, 8 Temmuz 2004) davasında Mahkeme şunları dile getirmiştir:

“Başvuranlar, ulusal hukuktaki yargılamalar esnasında avukatla temsililerine olanak tanımayan bazı mercilerin faaliyetlerine ilişkin savlarını ileri sürmediklerini de belirtmişlerdir. ...

Mahkeme, başvuranların yasal temsililerine gölge düşürdüğünü iddia ettikleri bazı faaliyetlere ilişkin şikâyetlerini dile getirmemelerine rağmen, görüşlerinde avukatlarının davadan çekilmemeleri halinde ilgili ulusal mahkeme hâkiminin kendilerini dinlemeyi reddettiğine atıfta bulduklarını dikkate alır. Mahkeme; bu hususun önünde bir şikâyet olarak kalmaya devam ettiği sürece, adaletin gereği gibi yerine getirilmesini sağlamak amacıyla, ulusal mahkemelerin başvuranların resmi olarak kayıtlarda isimleri yer alan yasal temsilcileriyle sözlü iletişimini kısıtladığı sonucuna varmanın makul olduğu kanaatindedir. ...”

- 7. madde kapsamında, yukarıda anılan [K.-H.W./Almanya](#) [BD] (2001, §§ 108-109) davasında Mahkeme, başvuranın zamanaşımı süresi bağlamında bir sorun dile getirmediğini belirtmiştir. Mahkeme yine de bu hususu ele almış (§ 110) ve şu sonuca ulaşmıştır: “*başvuran zamanaşımı süresi bağlamında bir şikâyette bulunmuş olsaydı, bu iddiası kabul edilmeyebilirdi*”.

C. Sonuç

89. Bu içtihatlardan Mahkemenin, bir yandan hangi olayların **ihtilaf**

¹⁷ [9 Eylül 1998 tarihli Karar](#) ve [31 Mayıs 1999 tarihli Komisyon Raporu](#) ve sonraki [20 Aralık 2001 tarihli Mahkeme kararı](#)

konusunun “özünü” teşkil ettiğini değerlendirmek; diğer yandan da, bazı davalarda, başvuranın -şikâyeti kapsamında olayların belirli bir yönüyle ilgili şikâyetle bulunmadığını açıkça dile getirdiği- şikâyetinin olgusal temelini dışına çıkarmak için kedisine yetki tanıdığı görünmektedir.

90. Ancak, bu yaklaşımın Mahkemenin yargısal rolü ve yetkinliği, bir başka ifadeyle kanunu bilme ve belirleme görevi ve yetkisiyle, uyduğu görülmektedir. Mahkeme aslında, tabiri caizse, başvurunun Hükümete bildirilmesinden sonra sunduğu beyanlarda da dahil olmak üzere şikâyetini açık şekilde ifade etmeyen başvuranın yardımına koşmaktadır. Mahkeme, başvuranın dile getirmediği, ancak ileri sürdüğü şikâyet bağlamında yapılacak hukuki değerlendirmenin kapsamına giren ve bu nedenle mahkemenin münhasır yetkisi dahilinde olan ihtilaf konusu olaylara da istinad edebilir. Yukarıda anılan *Foti ve Diğerleri/İtalya* ile *A, B ve C/İrlanda* [BD] kararlarında yer alan genel ilkelere böylece uyulmaktadır. Yargıç, kendisi bir ihtilaf konusu yaratmamakta ancak mevcut ihtilafın olgusal temelini açığa kavuşturmakta veya yeniden değerlendirmektedir.

III. Büyük Dairenin (ve önceki Mahkemenin), Dairenin (veya önceki Komisyonun) verdiği kabul edilebilirlik hakkındaki kararlara ilişkin yargı yetkisinin kapsamı

91. Bir dava tahsis edildiğinde tarafların ibraz ettiği savlar yeni mahkeme heyetini ne ölçüde bağlamaktadır? Dava tahsisi sonrasında yapılacak incelemenin çerçevesi kabul edilebilirlik hakkında karar ile belirlenir (A başlığı). Bu bağlamda, yüksek yargı organı, kabul edilemez olduğuna karar verilen şikâyetleri yeniden inceleme konusunda geniş bir yetkiye haizdir (B başlığı).

A. Kabul edilebilirlik hakkında karar ile belirlenen inceleme çerçevesi

(1) Önceki Komisyon ve eski Mahkeme

92. Eski Mahkeme, ilk başlarda (yukarıda anılan “Belgian Linguistics (Belçika Dil)” davasının esası hakkındaki 23 Temmuz 1968 tarihli karar), sadece Komisyonun kabul ettiği Sözleşme maddelerini dikkate almaktaydı (ayrıca bkz. yukarıda anılan *Stögmüller/Avusturya*, 1969).

93. Uygulanmakta olan ilkelere göre eski Mahkemeye taşınan ihtilafın konusu, Komisyonun kabul edilebilirlik hakkında verdiği karar ile belirlenmekteydi (*Kamasinski/Avusturya*, 19 Aralık 1989, Seri A no. 168, s. 30, § 59). Mahkeme, “açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilmeyen şikâyetlerin ... esası hakkında değerlendirme yapamamakla birlikte Komisyonun kabul edilebilir olduğuna karar verdiği şikâyetleri incelemeye yetkilidir” (*Boyle ve Rice/Birleşik Krallık*, 27 Nisan 1988, Seri A no. 131, § 54).

94. Sonuç olarak, **kabul edilebilirlik hakkında karar verilmeden önce yeni bir şikâyetin ileri sürüldüğü** ve Komisyonun ilgili şikâyeti kabul ettiği ve Hükümetin de bu bağlamda görüşlerini sunabildiği durumda eski Mahkeme, “önündeki davanın kapsamının, Komisyonun kabul edilebilirlik hakkında verdiği

karar ile sınır olmasını öngören yerleşik ilkesinden ayrılmasını gerektirecek bir neden” tespit etmemiştir (bkz. [Mauer/Avusturya](#), 18 Şubat 1997, Kararlar ve Hükümler Derlemesi 1997-I, § 28, ve [Garyfallou AEBE/Yunanistan](#), 24 Eylül 1997, §§ 25-27, Kararlar ve Hükümler Derlemesi 1997-V).

95. Böylece Komisyonun kabul edilebilirlik hakkındaki kararı ile Mahkeme önündeki ihtilaf konusu belirlenmiş oluyordu. İlgili başvurunun usule uygun şekilde yapılmış olması kaydıyla Mahkeme sadece bu şekilde belirlenen çerçeve kapsamında olan, yargılamalar esnasında ortaya çıkan tüm olgusal ve hukuki sorunları ele alabilecektir ([De Wilde, Ooms ve Versyp/Belçika](#), 18 Haziran 1971, Seri A no. 12, ss. 29-30, §§ 49 ve 51; tamamı yukarıda anılan *Handyside/Birleşik Krallık*, 1976, § 41; *Stögmüller/Avusturya ve Matznetter/Avusturya*, 1969, ss. 31-32, § 5 ve s. 41, § 7; *Delcort/Belçika*, 1970, § 40). Özetlemek gerekirse, Komisyonun kabul edilebilir bulduğu olaylar, Mahkemenin yetkisinin kapsamını belirliyordu (yukarıda anılan *Guerra ve Diğerleri/İtalya*, 1998, § 44).

96. Ayrıca, başvurunun esastan incelendiği aşamada ileri sürülen şikâyetlerin ilk aşamada başvuru formunda ileri sürülen ve Komisyon tarafından kabul edilebilirlik hakkında karar verilirken incelenen şikâyetlere ilişkin olup olmadığına yönelik değerlendirme yapma yetkisi münhasıran Mahkemeye aitti ([Kıbrıs/Türkiye](#) [BD], no. 25781/94, §§ 334-335, AİHM 2001-IV).

97. Ancak yukarıda anılan *Handyside/Birleşik Krallık* davasında (§§ 41 ve 66) **eski Mahkemenin önceki Komisyon tarafından kabul edilemez olduğuna karar verilen şikâyetleri incelediğini** belirtmek gerekir. Önceki Komisyonun kabul edilebilirlik hakkında kararı ile kabul edilmeyen şikâyetler (Sözleşme’nin 1, 7, 9, 13 ve 14. maddeleri), Sözleşme’nin 10. maddesi ile 1 No’lu Protokol’ün 1. maddesi kapsamında ileri sürülen ve kabul edilebilir olduğuna karar verilen şikâyetler ile aynı olaylara ilişkindi. Eski Mahkeme, **“bunların farklı şikâyetler olmadığını ve yalnızca diğerleri ile birlikte ileri sürülen hukuki beyanlar veya savlar olduğu”** tespitinde bulunmuştur. Bu nedenle, ilgili bölümün daha önce kabul edilemez olduğuna karar verilmesine (açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle) rağmen davanın 14. madde kapsamında incelenmesini uygun bulmuş ve başvuranın istinad ettiği diğer maddeler kapsamındaki şikâyetlerini reddetmiştir¹⁸. Eski Mahkeme, bu bağlamda şunu belirtmiştir (§ 66): “... Komisyon başvurunun bu bölümünü, açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle, reddetmiştir. Ancak Mahkeme; Komisyonun, Sözleşme’nin 10. maddesi ve 1 No’lu Protokol’ün 1. maddesi ile birlikte değerlendirerek Sözleşme’nin 14. maddesini de dikkate alması gerektiği kanaatine ulaşmıştır: Başvuran *Handyside* tarafından, 4 Nisan 1974 tarihli karar sonrasında ve öncesinde, 14. maddeye açıkça atıfta bulunulup bulunulmadığına bakılmaksızın, ileri sürülen şikâyetlerin bazıları, keyfi olarak farklı bir muamelede bulunulması sorununu ortaya çıkarmıştır.” (Benzer yönde karar için bkz. [Bozano/Fransa](#), 18 Aralık 1986, Seri A no. 111; bu kararda ilkeye ilişkin aynı yaklaşım benimsenmiş ancak farklı bir sonuca ulaşılmıştır).

¹⁸ Ayrıca bkz., mevcut davaya uygulanabildiği ölçüde, yukarıda anılan *Philis/Yunanistan* davası, 1991.

Eski Mahkeme, davaların geri kalanında, Komisyonun kabul edilemez olduğuna karar vermesine rağmen başvuranın Mahkeme önünde de ileri sürdüğü şikâyetleri kabul etmemiştir. Örneğin yukarıda anılan *Contrada/İtalya* davası, 1998: Sadece Sözleşme'nin 5 § 3 maddesi kapsamında ileri sürülen şikâyet kabul edilebilir bulunmuştur. Mahkeme, Komisyon tarafından halihazırda reddedilen şikâyetle aynı olması nedeniyle, başvuranın özgürlüğünden mahrum bırakılmasına ilişkin olmasına rağmen 5 § 1 madde kapsamında ileri sürülen şikâyeti reddetmiştir (§ 50).

(2) Yeni Mahkeme

98. Yeni Mahkeme açısından da baktığımızda, yukarıda anılan *Handyside/Birleşik Krallık* davasındaki yaklaşım hariç olmak üzere, yerleşik içtihat eski Mahkemenin benimsediği içtihadı benzerdir.

99. Büyük Daireye havale edilen bir “dava”, Dairenin kabul edilebilir bulduğu başvurudur. Zira Dairenin kabul edilebilir olmadığına karar verdiği şikâyetler Büyük Dairenin önüne taşınan ihtilafın kapsamına dahil değildir (diğer kararlar arasında bkz. yukarıda anılan *K. ve T./Finlandiya* [BD], 2001, § 141; *D.H. ve Diğerleri/Çek Cumhuriyeti* [BD], no. 57325/00, § 109, AİHM 2017-IV; *Blokhin/Rusya* [BD], no. 47152/06, § 91, AİHM 2016; *Lupeni Rum Katolik Kilisesi ve Diğerleri/Romanya* [BD], no. 76943/11, §§ 61-63, AİHM 2016 (alıntılar). Bu yaklaşım, yakın bir tarihte *Paradiso ve Campanelli/İtalya* [BD] (no. 25358/12, §§ 84 ve 86, AİHM 2017 (alıntılar)) davasında tekrar uygulanmıştır.

100. Bu sefer de Büyük Dairenin içtihatlarının sınırı Dairenin kabul edilebilirlik hakkında verdiği kararı ile belirlenmektedir (*Perna/İtalya* [BD], no. 48898/99, § 23, AİHM 2003-V, ve yukarıda anılan *Azinas/Kıbrıs* [BD], 2004, § 32). Bu durumda iki sonuç ortaya çıkmaktadır:

- Büyük Daire, kabul edilemez olduğuna karar verilen şikâyetlerin, kendisine havale edilen “davanın” kapsamında yer alması gerektiğine karar veremez. İlgili kural gereğince bir şikâyetin kabul edilemez olduğunun tespit edildiği karar nihaidir ve itiraza tabi değildir (yukarıda anılan *Scoppola/İtalya (no. 2)* [BD], 2009, §§ 50-55; *Kurić ve Diğerleri/Slovenya* [BD], no. 26828/06, § 235, AİHM 2012).

Bu noktada, yukarıda anılan *Handyside/Birleşik Krallık* davasında benimsenen yaklaşımın yeni Mahkeme tarafından kabul edilmediğini belirtmek gerekir (özellikle bkz. yukarıda anılan *Scoppola/İtalya (no. 2)* [BD], 2009, §§ 55; *Al-Dulimi and Montana Management Inc./İsviçre* [BD], no. 5809/08, § 79, AİHM 2016; ve *Koval/Ukrayna* (k.k.), no. 65550/01, 30 Mart 2004).

- Kabul edilebilir olduğuna karar verilen bir şikâyetin Daire tarafından yeniden tasnif edilmesi ile Büyük Dairenin yapacağı incelemenin çerçevesi belirlenmektedir (yukarıda anılan *Scoppola/İtalya (no. 2)* [BD], 2009)¹⁹.

¹⁹ Büyük Dairenin kararı, bu tür meselelere ilişkin yeni bir kıstas -şikâyeti yeniden tasnif ederken Dairenin keyfi hareket etmemesi gerekliliği gibi, oluşturduğu şekilde yorumlanabilir mi? Yapılan yorum şu şekildedir (§ 55): “Mahkemenin İkinci Dairesi, başvuranın şikâyetini nitelendirme hakkını kullanmak ve bu şikâyeti Sözleşme'nin birden fazla hükmü kapsamında incelemekten başka bir şey yapmamıştır. Diğer

101. Son olarak, şikâyetlerin başvurunun kabul edilebilirliğine ilişkin kararda ele alınıp alınmadığına ilişkin olarak taraflar arasında ortaya çıkacak **ihtilaf durumunu çözüme kavuşturma görevi Büyük Daireye aittir** (yukarıda anılan *K. ve T./Finalndiya* [BD], 2001, § 145).

102. Ancak bu durum, Büyük Dairenin, gerekli olması halinde, başvurunun kabul edilebilirliğine ilişkin sorunları ele alamayacağı anlamına gelmez (*Odièvre/Fransa* [BD], no. 42326/98, § 22, AİHM 2003-III). Zira Daire, nezdinde devam eden olağan yargılamalar bağlamında -örneğin Sözleşme'nin 35 § 4 madde hükmünün son cümlesi "... yargılamanın her aşamasında kabul edilemez bulunduğu tüm başvuruları reddeder" veya bu itirazlar esastan incelemeyle birleştirildiğinde veya bu itirazlar esastan inceleme aşamasında önem arz etmesi halinde- başvurunun kabul edilebilirliğine dair sorunları inceleyebilmektedir (yukarıda anılan *K. ve T./Finladiya* [BD], 2001, 141)²⁰. Zaman bakımından yetki hususuyla ilgili olan dava ise *Blečić/Hrvatistan* [BD] (no. 59532/00, AİHM 2006-III) davasıdır. İlgili kararda şu ifade edilmektedir: Mahkemenin yargı yetkisini etkileyen her husus "*ilgili davanın taraflarının beyanlarıyla değil, Sözleşme, bilhassa da 32. maddesi, uyarınca belirlenir*" ve "*zaman bakımından bağdaşmazlığa ilişkin herhangi bir itirazın bulunmaması Mahkemenin yargı yetkisini genişletemez*" (§ 67). "*Bu bağlamda, Mahkeme, ... önüne getirilen her dava bakımından yargı yetkisine haiz olduğundan emin olmalıdır ve bu nedenle yargılamanın her aşamasında yargı yetkisi hususunu ele almakla yükümlüdür*".

103. Ayrıca yapılacak yeniden inceleme tüm davaya ilişkindir. Bu nedenle Mahkeme; Hükümetin, Büyük Daireye havale edilen davanın Daire kararında yer alan şikâyetlerin sadece bir bölümüyle ilgili olduğu ve diğer şikâyetler hakkındaki kararın ise nihai olduğu yönündeki iddiasını kabul edemez. Sözleşme'nin 43. maddesinde, "*Sözleşme ve Protokollerinin yorumuna ya da uygulanmasına ilişkin ya da genel nitelikte ciddi bir sorunun*" (2. fıkra) bulunması, ilgili tarafın talebinin kabul edilmesi için bir ön koşul olarak düzenlenmiştir. Davanın Büyük Daireye gönderilmesi talebinin kabul edilmesi halinde "*davanın*" tamamı Büyük Daireye havale edilir. Büyük Daire sonrasında davayı yeni bir karar vererek sonuçlandırır (3. fıkra). Bu nedenle, davanın sadece kısmi olarak Büyük Daireye havale edilmesi söz konusu değildir (*Larkos/Kıbrıs* [BD], no. 29515/95, § 21, AİHM 1999-I; yukarıda anılan *K. ve T./Finlandiya* [BD], 2001, §§ 139-141; *Göç/Türkiye* [BD], no. 36590/97, §§ 35-37, AİHM 2002-V). Zira Büyük Dairenin yapacağı inceleme kabul edilebilir bulunan tüm şikâyetlere ilişkin olmalıdır (yukarıda anılan *Perna/İtalya* [BD], 1998, § 23; *Šilih/Slovenya* [BD], no. 71463/01, § 120, 9 Nisan 2009).

(3) Sonuç

104. Yüksek yargı organı (eski veya yeni Mahkeme), kabul edilebilirlik

hususların yanı sıra başvuranın yeni iddialarının da dikkate alındığı bu tür bir yeniden tasnif işleminin keyfi olduğu düşünülemez".

²⁰ Bu bağlamda ayrıca bkz. yukarıda anılan *Guzzardi/İtalya*, § 72 ve *Cardot/Fransa*, 19 Mart 1991, Seri A no. 200, s. 19, § 36.

hakkındaki kararda çizilen çerçeve kapsamında davanın tamamını inceleme yetkisine haizdir. Taraflar, yapılacak yeniden incelemenin kapsamını sınırlandıramazlar ([Nachova ve Diğerleri/Bulgaristan](#) [BD], no. 43577/98 ve 43579/98, § 86, AİHM 2005-VII). Büyük Dairenin yetkisinin kapsamı, ilgili davada tarafların ibraz ettiği beyanlarla değil, Sözleşme'nin kendisi, bilhassa da 32. maddesi, uyarınca belirlenir. Kabul edilebilirlik (süre sınırlarına tabi olmak kaydıyla, bkz. [Mooren/Almanya](#) [BD], no. 11364/03, § 57, 9 Temmuz 2009) ile yargı yetkisine ilişkin meseleler bu aşamada ele alınabilir.

105. Özet olarak, ne Mahkemenin kendisi ne de davanın tarafları, kabul edilebilir olduğuna karar verilen olayların incelenmesinden feragat edebilir. Ancak, daha önce kabul edilebilir bulunan bu şikâyetlerin *zaman bakımından* veya *konu bakımından* bağdaşmaz olduğunun tespiti halinde sonuç olarak kabul edilemez olduğuna karar verilebilir²¹.

106. Ayrıca, bazı davalarda kabul edilebilirlik hakkında karar veya hatta Daire kararı verildikten sonra dava konusu olaylar hakkında gelişmeler olmaya devam eder. Bu tür davalarda Büyük Daire (eski Mahkeme gibi), kabul edilebilirlik hakkında karar ile belirlenen çerçeve dahilinde, nezdinde yürütülen yargılamalar esnasında ortaya çıkabilecek olgusal veya hukuki sorunları ele alabilmektedir (diğer kararların yanı sıra bkz. yukarıda anılan *Guerra ve Diğerleri/İtalya*, 1998, § 44; [Chahal/Birleşik Krallık](#), 15 Kasım 1996, § 86, *Kararlar ve Hükümler Derlemesi* 1996-V; [Ahmed/Avusturya](#), 17 Aralık 1996, § 43, *Kararlar ve Hükümler Derlemesi* 1996-VI).

107. Daha net ifade etmek gerekirse, “ **kabul edilebilir olduğuna karar verilen şikâyetlerle doğrudan ilgili olması koşuluyla Büyük Dairenin karar tarihine kadar meydana gelen ve genel yetki kapsamında olan olayların inceleme dışında tutulmasını gerektiren bir gerekçe bulunmamaktadır**” (örneğin bkz. yukarıda anılan *Öcalan/Türkiye* [BD], 2005, § 190). Ancak, ilgili içtihadattan da anlaşılabilceği üzere, ele alınacak mesele büyük oranda tarafların sağladığı bilgilere ve başvurulmuş hukuk yollarına dayalıdır (benzer yönde karar için bkz. [Ramirez Sanchez/Fransa](#) [GC], no. 59450/00, §§ 113-114, AİHM 2006-IX, yukarıda anılan *Öcalan* [BD] kararı, § 190, son cümle).

108. Her iki Mahkemenin de yerleşik içtihadı uyarınca (diğerleri yanı sıra bkz. [Gustafsson/İsveç](#), 25 Nisan 1996, §§ 47 ve 51, *Kararlar ve Hükümler Derlemesi* 1996-II, ve [Cruz Varas ve Diğerleri/İsveç](#), 20 Mart 1991, Seri A no. 201, s. 30, § 76; yukarıda anılan *K. ve T./Finlandiya* [BD], 2001, § 147), “*Mahkeme, Sözleşme uyarınca başvuranların şikâyetlerinin özünü belirlerken, ilgili olduklarına kanaat getirmesi halinde, ilave bilgileri ve yeni savları dikkate alabilir. Yeni bir bilgi, örneğin, davalı Devletin yaptığı değerlendirmeyi veya başvuranın endişelerinin dayanağının bulunup bulunmadığını teyit etme veya çürütme konusunda önem arz edebilir.*” Böylece Mahkeme, ilgili olduğu kanaatinde olması halinde, Hükümetin görüşlerinde yer alan ve Daire tarafından kabul edilen şikâyetlere dayanak oluşturan

²¹ İleri sürülen itirazın dar manada kabul edilebilirlik meselesinden ziyade Mahkemenin yargı yetkisine ilişkin bir mesele olması halinde Davalı Hükümetin Büyük Daire nezdinde ilk itirazı zamanında yapmadığı ileri sürülemez (*Mustafa Tunç ve Fecire Tunç/Türkiye* [BD], no. 24014/05, 14 Nisan 2015).

olaylar veya bu bağlamdaki hukuki iddialar hakkında daha fazla ve daha iyi açıklamalar içeren “yeni” hususları dikkate alabilir (yukarıda anılan *Sahin/Almanya* [BD], 2003, § 43; [Cruz Varas ve Diğerleri/İsveç](#), 24 Şubat 1995, Seri A no. 307-B, § 73).

B. Kabul edilebilir bulunan şikâyetlere ilişkin geniş yetki

(1) Başlangıçta ileri sürülen şikâyetlerin hukuki açıdan yeniden tasnifi ve bu şikâyetlere ilişkin ayrıntıların tasnif edilmesi

109. Yukarıda anılan 1971 tarihinde karara bağlanan *Wilde, Ooms ve Versyp/Belçika* (§ 49) davasında, Mahkeme, bir dava kendisine usule uygun şekilde havale edildiğinde, yargılamalar esnasında ortaya çıkan her türlü hukuki sorun ile Sözleşmecî Devlet veya Komisyon tarafından incelemesi için ibraz edilen olaylara ilişkin sorunları dikkate alabileceğini belirtmiştir. Dava konusu olayların hukuki tasnifini en iyi şekilde yapan Mahkeme, gerekli görmesi halinde ve gerekirse *re’sen*, bu sorunları bir bütün olarak Sözleşme ışığında incelemeye yetkilidir (diğer kararlar arasında bkz. her ikisi de yukarıda anılan *Handyside/Birleşik Krallık*, 1976, § 41 ve *Philis/Yunanistan (no. 1)*, 1991, § 56).

110. Olayların nitelendirilmesi hakkında:

Yukarıda anılan *Guerra ve Diğerleri/İtalya* (1998) davasında, başvuranlar, 10. madde kapsamında yetkililerin çevre kirliliği riskleri hakkında kendilerine bilgi vermemelerinden dolayı şikâyetçi olmuştu. Komisyon, yalnızca 10. madde kapsamında raporunu hazırlamıştır. Başvuranlar, daha sonra Mahkeme nezdindeki duruşma esnasındaki beyanlarında, söz konusu bilgilendirme eksikliğinin özel ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkı ile yaşam hakkını da ihlal ettiğini ileri sürerek aynı zamanda Sözleşme’nin 8. ve 2. maddelerine dayanmıştır.

Komisyon heyeti, Mahkeme huzurunda raporda ulaşılan sonucu (örneğin 10. maddenin ihlali) teyit etmekle yetinirken davalı Hükümet ise 8 ve 2. madde kapsamında ileri sürülen şikâyetlerin kabul edilebilirlik hakkında verilen karar ile belirlenen çerçevenin dışında kaldığını beyan etmiştir. Mahkeme, her şeyden önce *konu bakımından* yetkisinin sınırlarının belirlenmesinin gerekli olduğuna karar vermiştir. Bu yöndeki tespitleri şu şekildedir (§§ 44-46):

“Mahkeme, sadece başvurunun kabul edilebilirliğine ilişkin karar ile belirlenen “dava” kapsamında tam yargı yetkisine haizdir. ...

45. Mevcut davada, 8 ve 2. maddesi kapsamında ileri sürülen gerekçeler, başvuruda veya başvuranların Komisyon nezdindeki yargılamalarda sundukları ilk beyanlarında açıkça dile getirilmemiştir. Ancak bu gerekçeler, ileri sürülen şikâyetle -tamamı fabrikadan sadece bir kilometre uzaklıkta yaşayan başvuranlara bilgi verilmesinin başvuranların özel ve aile hayatı ile fiziksel bütünlükleri üzerinde bir etkisinin olabileceği- açıkça *yakından ilgilidir*.

46. Yukarıdaki husus ile Komisyonun kabul edilebilirlik hakkındaki kararını dikkate alan Mahkeme, davayı Sözleşme’nin 10. maddesinin yanı sıra 8 ve 2. maddesi kapsamında da inceleme yetkisinin bulunduğu karar vermiştir.”

111. Asıl şikâyetlerin detaylarının tasnif edilmesine ilişkin olarak ise yukarıda anılan *Delcourt/Belçika* (1970) kararında daha esnek bir yaklaşım benimsenmiştir. Komisyon, Yargıtay nezdindeki müzakerelere savcının katılmasına dair şikâyetle

yapılan başvurunun, 6. madde (silahların eşitliği) kapsamında kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir. Bu karar sonrasında, başvuranın temsilcisi duruşma öncesinde savcının görüşünün kendilerine tebliğ edilmemesinden ve bu nedenle bu görüşe cevap verememelerinden şikâyetçi olmuştur. Komisyon, başvuruya ilişkin raporunda, bu şikâyetlerin, silahların eşitliği hakkında ileri sürülen şikâyetin “*özel görünümleri*” olduğuna karar vermiş ve yeni iddiayı kabul etmiştir. Dava daha sonra Mahkeme tarafından ele alınmıştır. Belçika Hükümeti, Mahkeme nezdinde, “*yeni şikâyetler*” olarak tanımladığı hususların kabul edilebilirliğine itirazda bulunmuştur. Zira Delcourt, bu şikâyetleri Komisyonun esasa ilişkin incelemesinden önce ileri sürmemiştir. Hükümetin itirazı reddedilmiştir (yukarıda anılan *Delcourt* kararı, §§ 39-42). Mahkeme “*yeni şikâyetleri*” incelemiş ve aşağıdaki gibi karar vermiştir:

“...Bu gerekçeler hiç şüphesiz başvuruda veya başvuranın ilk beyanlarında açıkça yer almamakla birlikte başvuru ve ilk beyanlarda ileri sürülen şikâyetlerle ilgili olduğu aşikardır. En başta başvuran Delcourt, başsavcılıktan bir üyenin 21 Haziran 1965 tarihli müzakerelerde yer almasının Sözleşme’nin 6. maddesinin 1. fıkrasını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Daha sonra dile getirilen “yeni şikâyetleri” ise aynı üyenin müzakerelere katılmasından hemen önceki beyanlarına ilişkindi. Bu nedenle, yeni şikâyetler de Yargıtay’a bağlı olan başsavcılık makamının görevine ilişkindir ve Komisyonun 6 Nisan 1967 tarihli başvurunun kabul edilebilirliğine dair kararında kabul edilen ilk şikâyetin konusunu teşkil eden olaylarla yakından ilgilidir. Nitekim bu yeni şikâyetler başvuran tarafından asıl şikâyetini desteklemek amacıyla dile getirilmiştir. Ayrıca Komisyonun kendisi de “yeni şikâyetleri” Raporunda ele alıp yorumlamıştır. Bu nedenle, Mahkeme, dava kapsamında bu hususların dikkate alınmamasının gereğinden fazla şekilcilik teşkil edeceğine ve bu nedenle de haksız olacağına kanaat getirmiştir. Öte yandan, başvuranın ileri sürdüğü “yeni şikâyetlerin” dayanaktan yoksun olması nedeniyle reddedilmesi gereklidir...”

112. Yukarıda anılan *Winterwerp/Hollanda* (1979) davası da bu bağlamda ilgilidir. Oldukça olağandışı şekilde Mahkeme, Komisyonun incelemesi ile aynı doğrultuda hareket etmemiştir.

113. Komisyona yolladığı dilekçe ile başvuran, keyfi olarak özgürlüğünden mahrum bırakılmasından, mahkeme tarafından duruşma düzenlenmemesinden ve tutukluluk halinin devamına ilişkin kararların kendisine bildirilmemesinden şikâyetçi olmuştur. Komisyon başvuruyu kabul etmiş ve “*Sözleşme’nin 5. maddesi kapsamında*” incelediğini belirtmiştir. İhtilafın esasına dair inceleme yapılırken başvuranın avukatı yeni bir şikâyet ileri sürmüştür: müvekkilinin mülkü üzerinde tasarrufta bulunma ehliyetini kaybetmesinin “*medeni hak ve yükümlülüklerin*” usule aykırı bir şekilde karara bağlanması anlamına geldiği ve bu nedenle 6 § 1 madde hükmünün ihlal edildiği iddia edilmiştir. Hazırladığı raporda Komisyon, 5. maddesinin 1. fıkrasının değil, 4. fıkrasının ihlal edildiğini oybirliğiyle tespit etmiştir. Komisyon ayrıca “*incelemesi için kendisine ilk başta ibraz edilen olaylardan farklı olaylara ilişkin olması ve önüne getirilmiş olan kapsamlı iddiaların konusunu oluşturmadığı*” gerekçesiyle 6 § 1 madde kapsamında ileri sürülen ihlal iddiasının karara bağlanmayacağına hükmetmiştir.

114. Mahkeme, 6 § 1 madde kapsamında ileri sürülen şikâyeti incelemeye yetkili olduğunu belirtmiş ve bu bağlamda şunu ifade etmiştir:

“Ayrıca, söz konusu şikâyet başvuran Winterwerp tarafından Komisyona yapılan başvurusunda

açıkça dile getirilmemiş olmasına rağmen, ilk başta dile getirilen şikâyetlerle bariz ilgilidir. Avukatla temsil edilmediği başvurunun kabul edilebilirliğine dair yürütülen süreç esnasında dile getirilen şikâyetleri, özgürlüğünden yoksun bırakılmasına ilişkin: başvuran, keyfi olarak tutuklandığını iddia etmiş ve mahkeme tarafından duruşma yapılmadığını ve tutukluluk halinin birkaç kez uzatılmasına ilişkin kararların kendisine bildirilmediğini ileri sürmüştür... Van Loon tarafından esasın inceleme aşamasında Komisyona sunulan 6. maddeye ilişkin yeni mesele, psikiyatri kliniğinde zorunlu olarak tutulma sonucunda otomatik olarak ortaya çıkan hukuki bir sonuca ilişkindir... Bu nedenle, Winterwerp Komisyonun kabul edilebilir bulduğu asıl şikâyetlerin konusunu oluşturan olaylarla yakından ilgilidir. (bkz., mevcut davaya uygulanabildiği ölçüde, Delcourt kararı...”).

115. Daha sonraki tarihli *Contrado/İtalya* (yukarıda anılan, 1998, § 50) kararında Mahkemenin bu yaklaşımı tekrar benimsenmiştir. Başvuran Contrada, ilk başta Sözleşme'nin 5 § 3 maddesi uyarınca tutukluluk süresinin uzunluğundan şikâyetçi olmuştur. Daha sonra ise tutukluluk haline ilişkin olarak Sözleşme'nin 3. maddesine de istinad etmiştir. Mahkeme, bu şikâyetin “*tutukluluk halinin uzunluğundan ziyade tutukluluğun fiili koşullarıyla*” ilgili olduğunu belirtmiş ve şu sonuca ulaşmıştır: “*ilgili her iki madde de [5 ve 3. maddeler] başvuranın özgürlüğünden mahrum bırakılmasına ilişkin olmasına rağmen, birinci şikâyet Komisyonun kabul edilemez olduğuna karar verdiği şikâyetle aynı mahiyette olduğu; ikinci şikâyet de, 5 § 3 madde kapsamında ileri sürülen şikâyetle ilgili olmayan yeni bir şikâyet olarak kabul edilmesi gerektiği ve bu nedenle Mahkemenin başvuranın yaptığı hukuki tasnifi kabul etmesi mümkün olmadığı için bu şikâyetler konu bakımından Mahkeme yetkisi dışında kalmaktadır*” (§ 50). Ayrıca bkz. [Schiesser/İsviçre](#) (4 Aralık 1979, § 41, Seri A no. 34) kararı.

116. Ayrıca olayların önceki Komisyon tarafından yeniden tasnif edildiği durumda Mahkemenin yapılan bu tasnifi kabul edebileceği veya gözardı edebileceği belirtilmelidir (yukarıda anılan *Assenov ve Diğerleri/Bulgaristan*, 1998, §§ 128-132).

117. Aynı yetki Büyük Daireye de tanınmıştır. Olayların hukuki tasnifini en iyi şekilde yapabilecek konumda olan Mahkeme, başvuranların veya Hükümetlerin yaptığı hukuki tasnifle bağlı değildir (diğer kararlar arasında bkz. yukarıda anılan *Göç/Türkiye* [BD], 2001, § 36).

118. Bu bağlamda yeni Mahkeme, taraflardan Daire tarafından incelenmeyen bir Sözleşme hükmü kapsamında görüşlerini ibraz etmelerini talep ederek, kabul edilebilir olduğuna karar verilen olayları yeniden tasnif etme konusunda yetkili olduğunu beyan etmiştir (yukarıda anılan *Şerife Yiğit/Türkiye* [BD], 2010, §§ 51-53; dava 8. maddeye ilişkin olmakla birlikte Büyük Daire, dava kapsamında Sözleşme'nin 14. maddesi ile 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesi uyarınca da inceleme yapmıştır).

119. Benzer şekilde, yukarıda anılan *Aksu/Türkiye* [BD] davasında başvuran, Mahkemeye 6 ve 14. madde kapsamında başvuruda bulunmuştur (bkz. 27 Temmuz 2010 tarihli Daire kararı, § 40). Daire, hukuki tasnifi 8 ile 14. madde kapsamında yapmıştır (aynı karar, § 41). Büyük Daire ise yapacağı incelemenin hukuki dayanağı olarak yalnızca 8. maddeyi dikkate almıştır (yukarıda anılan *Aksu/Türkiye* [BD], 2012, §§ 42-45).

120. Büyük Daire, bu konularda tarafların beyanları ile bağlı değildir. Böylece

yeni Mahkemenin yukarıda anılan *Scoppola/İtalya (no. 2)* [BD] (2009) davasında, Büyük Daire, Hükümetin kabul etmediği Daire tarafından yeniden yapılan olaylar tasnifinin “keyfi” olmadığı sonucuna varmıştır (bkz. yukarıda).

121. Mahkeme (ve Büyük Daire), başvurunun kabul edilebilirliğine dair verilen karar ile belirlenen “*dava*” kapsamında “*tam yargı yetkisine*” haizdir ve bu şekilde çizilen çerçeve kapsamında, nezdindeki yargılama süreci devam ederken ortaya çıkan tüm olgusal veya hukuki meseleleri ele alabilecektir (tamamı yukarıda anılan *Powell ve Rayner/Birleşik Krallık*, 1990, § 29; *Philis/Yunanistan (no. 1)*, 1991, § 56; *Guerra ve Diğerleri/İtalya*, 1998, § 44, son cümle; [Tahsin Acar/Türkiye](#) [BD], no. 26307/95, § 63, AİHM 2004-III).

(2) Sınırlandırma: farklı olaylar ve şikâyetler

122. Mahkeme, kabul edilebilir bulunan olaylara ilişkin olarak Komisyonun yaptığından farklı bir hukuki tasnif yapmakla yetkili olmakla birlikte yargı yetkisi, kabul edilebilirlik incelemesi aşamasında olaylarla desteklenmemiş olan **yeni şikâyetlerin incelemesini** içeremez ([Findlay/Birleşik Krallık](#), 25 Şubat 1997, § 63, *Kararlar ve Hükümler Derlemesi* 1997-I; yukarıda anılan *Kıbrıs/Türkiye* [BD], 2001). İkinci karar göre, kabul edilebilirlik hakkında verilen kararın tarihinden sonra meydana gelen farklı olaylara ilişkin şikâyetler dikkate alınamaz (yukarıda anılan *Kıbrıs* kararı, § 258).

123. Mahkemenin, ilgili oldukları haklar kapsamında ayrı bir şikâyet oluşturan ve başvuranların ileri sürdüğü şekilde “*yalnızca kabul edilebilir bulunan iddiaya dayanak oluşturan aynı olaylara ilişkin hukuki beyan veya iddia niteliğinde*” olmayan şikâyetleri inceleme yetkisi bulunmamaktadır (yukarıda anılan *Powell ve Rayner*, 1990, §§ 28-29; [Olsson /İsveç \(no. 2\)](#), 27 Kasım 1992, § 75, Seri A no. 250, ve [Başkaya ve Okçuoğlu/Türkiye](#) [BD], no. 23536/94, § 40, AİHM 1999-IV).

124. Yukarıda anılan *Bozano/Fransa* davasında başvuran, Komisyonun kabul edilemez olduğuna karar verdiği, Sözleşme’nin 5 § 4. maddesi gerekliliklerine uygun bir hukuk yolunun mevcut olmadığı yönündeki iddiasını yeniden Mahkeme önüne getirmiştir. Mahkeme, bu bağlamda yetkisinin bulunmadığını ifade etmiştir (yukarıda anılan *Bozano*, 1986, § 62). Mahkeme, bu iddianın, başvuranın 5 § 1 madde hükmü kapsamında şikâyetçi olduğu olaylardan farklı olaylara ilişkin olduğunu dikkate almıştır. Sonuç olarak, **başvuranın bu iddiası sadece hukuki tasnif meselesi olmayıp aynı zamanda ilave bir gerekçe veya iddia teşkil etmiştir**; Mahkemeye havale edilen ihtilafın sınırlarını belirleyen bir kararda (kabul edilebilirlik hakkında karar) reddedilen ayrı bir şikâyet mahiyetindeydi (ayrıca bkz. [Barthold v. Germany](#), 25 Mart 1985, § 61, Seri A no. 90).

125. Yukarıda anılan *Schiesser/İsviçre* (1979) davasında, başvuran, Sözleşme’nin 5 § 3 maddesinin ihlal edildiğini çünkü tutuklu yargılanmasına karar veren bölge savcısının, anılan hüküm kapsamında, “*kanunla yargı yetkisini kullanmaya yetkili kılınmış bir yargıç veya görevli*” olmadığını iddia etmiştir. Kabul edilebilirlik hakkında kararın verilmesinden sonra başvuran, tutukluluğunun hukukiliği hakkında hızlı bir karar verilmesini sağlayacak hukuk yolundan yararlandırılmadığı gerekçesiyle Sözleşme’nin 5 § 4 maddesine de istinad etmiştir. Mahkeme nezdinde bu sadece bir hukuki gerekçe veya iddia değil aynı zamanda “*davanın belirlenen çerçevesinin dışında*

kalan” ayrı bir şikâyeti (yukarıda anılan *Schiesser/İsviçre*, 1979, § 41 – benzer yönde karar için bkz. her ikisi de yukarıda anılan *Delcourt/Belçika* ile *Winterwerp/Hollanda*). Ayrıca bkz. yukarıda anılan *Contrada/İtalya* (1998, § 50) kararı.

126. Bir şikâyetin özüne ilişkin detaylı bilgi sunulması ile yeni ve ayrı bir şikâyetin ileri sürülmesi arasındaki fark, aşağıdaki şekilde [Wierzbicki/Polonya](#) (no. 24541/94, §§ 27-28, 18 Haziran 2002) açıklanmıştır:

“27. Mahkeme, avukatlarla temsil edilmekte olan başvuranın, Komisyon nezdindeki kabul edilebilirlik incelemesi aşamasında, 10. madde kapsamında özü itibarıyla bile bir şikâyet ileri sürmediğini gözlemlemiştir. Başvuranın ileri sürdüğü şikâyetlerin, adil olmadığını ileri sürdüğü ulusal yargılamaların usul boyutuyla sınırlı olduğu açıktı. Bu bağlamda başvuran, Komisyon nezdindeki yargılama süreci boyunca, Sözleşme’nin 6. maddesine istinad etmiştir. Başvuranın yargılamaların sonucunun Sözleşme’nin 10. maddesi ışığında ele alınması gerektiğini ve ulusal mahkeme kararlarının ifade özgürlüğüne müdahale teşkil ettiği yönündeki iddialarını ilk defa Mahkeme nezdinde dile getirmiştir.

28. Mahkeme, mevcut davadaki gibi davalardaki yargı yetkisinin kapsamının ... Komisyonun kabul edilebilirlik hakkında verdiği karar ile belirlendiğini ve ileri sürülen yeni ve farklı şikâyetleri inceleme yetkisinin olmadığını tekrar ifade etmiştir (diğer kararlar arasında bkz. *L.C.B./Birleşik Krallık*, 9 Haziran 1998, *Kararlar ve Hükümler Derlemesi* 1998-III, ss. 1402-03).”

127. Benzer şekilde, yeni Mahkemenin de Sözleşme hükümlerinin ihlal edildiği iddiasıyla yapılan yeni ve farklı şikâyetleri inceleme yetkisi bulunmamaktadır (yukarıda anılan *Tahsin Acar/Türkiye* [BD], § 204). Kabul edilebilirlik hakkındaki kararın verilmesinden sonra ileri sürülen farklı şikâyet ve olaylar, şüphesiz Büyük Dairenin yargı yetkisi kapsamı dışında kalmaktadır ([Assanidzé/Gürcistan](#) [BD], no. 71503/01, § 162, AİHM 2004-II).

128. Örneğin, Sözleşme’nin 6 § 1 maddesi kapsamındaki yalnızca “*beyanları destekleyen gerekçeler*” niteliğinde olmayan, ilk defa Büyük Daireye ibraz edilen beyanlarda dile getirilen ve bu nedenle kabul edilebilirlik hakkında karar kapsamında ele alınmamış olan 13, 17 ve 34. madde kapsamında ileri sürülen yeni şikâyetler, dava Büyük Daireye halihazırda havale edilmiş olduğu için yapılacak incelemenin kapsamı dışında kalmıştır ([Cocchiarella/İtalya](#) [BD], no. 64886/01, § 123, AİHM 2006-V).

129. Yukarıda anılan *Sahin/Almanya* [BD] (2003, §§ 43-44) kararı da bu hususa ilişkindir. Büyük Daire, başvuruların şikâyetlerinin esasına dair belirleme yaparken “*ilave bilgi ve yeni savları*” veya “*Dairenin kabul edilebilir bulunduğu şikâyetlere neden olan olaylara ilişkin ayrıntı sağlayan “yeni” verileri* veya “*bu olaylara ilişkin hukuki iddiaları*” dikkate alabileceğini belirtmiştir. Ancak başvuranın ulusal mahkeme nezdindeki yargılama sürecine gizli yargıcın katılması nedeniyle ilk kez Büyük Daire nezdindeki görüşlerinde dile getirdiği şikâyetini reddetmiştir. Mahkeme, “*bu şikâyetin, (benzer usullere dayandığı görünse bile) başvuranın kabul edilebilir olduğuna karar verilen 8 ve 14. madde kapsamında ileri sürdüğü şikâyetlerine neden olan olaylardan farklı yeni bir olgusal unsur niteliğinde*” olduğuna kanaat getirmiştir.

C. Sonuç

130. Sonuç olarak, tahsis edilen bir davanın incelenmesi bağlamında, yüksek

yargı organı -eski Mahkeme veya yeni Mahkemenin Büyük Dairesi- sadece kabul edilebilir olduğu beyan edilen olaylarla bağlıdır. Kabul edilebilirlik incelemesi ile çizilen çerçeveden tamamen bağımsız olan olayların dikkate alınması *mutatio litis* teşkil edecektir. Kabul edilebilirlik hakkında karar verildikten sonra ileri sürülen farklı nitelikteki şikâyet ve olaylar açık bir şekilde Büyük Dairenin yetkisinin dışındadır. (yukarıda anılan *Assanidzé /Gürcistan* [BD], § 162).

Diğer taraftan, ilgili şikâyeti, diğer bir ifadeyle Sözleşme maddelerinin herhangi bir kapsamında kabul edilebilir olduğuna karar verilmiş olan olayları, **yeniden tasnif etme konusunda tam yetki** sahibidir ve bu nedenle tarafların iddiaları ile bağlı değildir.

Buna ilaveten, kabul edilebilir olduğuna karar verilen olaylar kavramının, en azından eski Mahkeme sürecinde, oldukça geniş şekilde yorumlandığı belirtilmelidir (bkz. her ikisi de yukarıda anılan *Delcourt/Belçika*, 1970 ve *Winterwerp/Hollanda*, 1979 ve benzer yöndeki kararlar için bkz. tamamı yukarıda anılan *Schiesser* 1979; *Contrada/İtalya*, 1998 ve *Sahin/Almanya*, 2003).

IV. Mahkemenin ikincil rolünün uygulanmadığı durumlar

131. Yakın tarihli *Vučković ve Diğerleri/Sırbistan* (ilk itiraz) [BD] (2014, § 69) davasında Mahkemenin üstlendiği ikincil role aşağıdaki şekilde istinad edilmiştir:

“Sözleşme ile kurulan koruma mekanizmasının temel özelliği, insan haklarını güvence altına alan ulusal sistemleri tamamlayıcı nitelikte olmasıdır.”

132. Mahkeme daha sonra şu hususu vurgulamıştır:

“... Mahkeme, bir derece mahkemesi değildir. Dava konusu olayların tespitini veya maddi tazminat bedelinin hesaplanmasını -her ikisinin de kural olarak ve etkili uygulama sağlamak için ulusal makamlarca yerine getirilmesi gerekir- gerektiren çok sayıda davayı karara bağlama yetkisine sahip değildir ve bu tür bir faaliyet, uluslararası mahkeme olarak üstlendiği işleve de uygun değildir (bkz. *Demopoulos ve Diğerleri/Türkiye* (k.k.), no. 46113/99, 3843/02, 13751/02, 13466/03, 10200/04, 14163/04, 19993/04 ve 21819/04, § 69, AİHM 2010, ... *Akdivar ve Diğerleri*²².”

133. Sözleşme mekanizmasının ikincil niteliği, bilhassa da ulusal hukuk yollarının tüketilmesi gerekliliği bağlamında birçok kez dile getirilmiştir. Şikâyet kavramı veya ihtilaf konusunun belirlenmesinde veya *jura novit curia* ilkesinin uygulanmasında ikincillik ilkesi uygulanmaz.

134. Ancak ikincillik ilkesi, Sözleşme organlarının ihtilaf konusu bakımından hareket kabiliyetinin sınırlarını belirler. Başvuranın Mahkemeye erişimine olanak tanıyan ve Mahkemeye davayı inceleme yetkisi veren husus, başvuranın ulusal makamlar nezdinde ileri sürdüğü “Sözleşme kapsamındaki iddiası”dır (*Vučković ve Diğerleri/Sırbistan* (ilk itiraz) [BD] (2014, § 75).

135. Bu bağlamda, Sözleşme organlarının kendilerine Sözleşme’nin 32 ve 34. maddelerine dayanarak geniş bir yargı yetkisi verdiklerinin belirtilmesi gerekir (özellikle bkz. yukarıda anılan *Scoppola/İtalya* (no. 2) [BD], 2009, § 53). Mahkeme, Sözleşme ve protokollerinin yorumlanması ve uygulanmasına ilişkin tüm hususlarda tam yetkili

²² İkincillik ilkesine atıfta bulunulan kararlara ilişkin bir inceleme için bkz. Yargıç Gölcüklü’nün bu davadaki ayırık görüşü.

olduğunu ve Mahkemenin yargı yetkisine ilişkin herhangi bir ihtilaf halinde kararı verecek merciinin kendisi olduğunu defalarca ifade etmiştir.

136. Başkan Spielmann, bu hususa ilişkin tutumu 2014 yılında şu şekilde ifade etmiştir:

“Yargıç Spielmann, her ne kadar ‘hukuk uzmanı’ kavramı Strazburg organlarının içtihatlarından ortaya çıkmamış olsa bile bu kavramın, AİHM’nin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 32. maddesi kapsamındaki usule ve esasa ilişkin yetkilerinin doğru bir tanımı olduğunu dile getirmiştir. ... *De Wilde, Ooms ve Versyp/Belçika* gibi davalar ile birlikte değerlendirildiğinde 32. madde, AİHM’ye olgusal ve hukuki meseleler konusunda tam yetki vermekte ve ayrıca yargı yetkisinin sınırlarını belirlemektedir. ... Yargıç Spielmann, bu yaklaşımın mantığının, yapılan yorumların Sözleşme’nin amacı ve gayesi ile uyumlu olmasını sağlama ve Avrupa insan hakları hukukunda kavramsal tutarlılığın sağlanma gereksinimine dayandığını ileri sürmüştür. Bu bağlamda AİHM’nin ‘hukuk uzmanı’ olarak üstlendiği rolün 16 No’lu Protokol ile genişletildiğini dile getirmiştir. ... Sözleşme’nin 32 ve 38. maddeleri uyarınca Mahkemenin, olgusal meseleleri ulusal düzeyde yeterince ele alınmamış gibi inceleme yetkisine haizdir.”²³

GENEL SONUÇ

137. Sonuç olarak Mahkeme içtihadından görülebileceği üzere “*şikâyet/ihtilaf konusu*” kavramı görüldüğünden çok daha karmaşıktır. Özellikle Mahkeme nezdindeki yargılamalar esnasında yeni şikâyetlerin ileri sürülmesi konusunda bazı değişiklikler meydana gelmiştir. 2000 yılı öncesinde Mahkeme, nispeten daha esnek bir yaklaşım benimsiyordu. Zira diğer şikâyetleri, *olaylarla* ilişkilendirme ve/veya ilk aşamada ileri sürülen şikâyetlere ilişkin ayrıntılı değerlendirmede bulunma konusunda sakınca görmüyordu. Ancak bu tarih sonrasında Mahkemenin daha katı bir tutum benimsediği görünmektedir: bir şikâyeti reddetmek için dava konusu olaylardan ziyade başvuranın ileri sürdüğü *hukuki iddiaları* incelemeyi tercih etmektedir. Asıl şikâyetin özüne ilişkin bir açıklama olmadığına kanaat getirerek veya sadece şikâyetin ihtilaf konusunun kapsamına girmediğini tespit ederek bunun *yeni* bir şikâyet olduğu sonucuna ulaşır. Uygulamada ve bilhassa da *Guerra ve Diğerleri/İtalya* davasındaki benzer bir bağlamda, Mahkemenin, bu davada yapılan “*bir şikâyet, sadece dayanılan hukuki gerekçeler veya iddialar ile değil aynı zamanda ileri sürülen olaylar ile de nitelendirilir*” tanımından bazı davalarda ayrıldığı görünmektedir. Böylece bir şikâyetin, başvuranın şikâyetçi olduğu olayların ileri sürülen hukuki iddia doğrultusunda dikkate alınması ile daha doğru şekilde nitelendirildiği görülmektedir.

138. Özellikle de Sözleşme’nin 32. maddesine dayanarak Sözleşme organları, bir şikâyet konusundaki yargı yetkisine ilişkin olarak geniş bir yaklaşım benimser: hukuki değerlendirmeye münhasır olmakla birlikte, bu yargı yetkisi, şikâyetle yakından bağlantılı olduğu ölçüde olayların yorumlanmasına ve hukuki incelemelere de ilişkin olabilir. Ancak, Sözleşme organları, bir ihtilaf konusunu kendileri ortaya çıkarmaları veya şikâyetlere ilişkin olmayan olayları ele almaları halinde, haiz

²³ Yargıç D. Spielmann “*The European Court of Human Rights: Master of Law but not of the Facts?*” (*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi: Olaylar değil Hukuk Uzmanı?*), Etkinlik kitabı, Kasım 2014, s. 1-2.

oldukları yetkiyi aşacaklardır.

Tarafların beyan ettiği olayların tam ve doğru şekilde hukuki tasnifinin yapılması münhasıran Sözleşme organlarının yetkisi kapsamındadır. Bir başvuranın şikâyetçi olduğu durumları, sadece tarafların bakış açısından değil, Sözleşme gerekliliklerinin tamamı bağlamında da değerlendirebilirler.

Başvuran veya Hükümetin olaylara ilişkin yaptığı hukuki tasniften farklı bir hukuki tasnif yapabilir ve şikâyeti Sözleşme'nin diğer hükümleri kapsamında inceleyebilirler.

Re'sen hareket ederek bir şikâyetin "*özü itibarıyla*" detaylı şekilde ele alınmasına karar verebilirler ve sonuç olarak ihtilaf konusuna ilişkin anlaşmazlığa son verirler.

Ayrıca kabul edilebilir olduğuna karar verilen olgusal meseleler, eski Mahkemenin karara bağladığı birkaç davada oldukça geniş şekilde yorumlanmıştır.

Son olarak, Sözleşme organları, bazı davalarda, başvuranların ileri sürdükleri şikâyetleri desteklemek amacıyla şikâyetçi olmadıkları –veya artık şikâyetçi olmadıkları– olayları da inceleyip karara bağlamıştır.

KAYNAKÇA

Buckley, C. M., Donald, A. ve Leach, P.	<i>"Towards Convergence in International Human Rights Law. Approaches of Regional and International Systems (Uluslararası İnsan Hakları Hukukunda Yakınlaşmaya Doğru. Yerel ve Uluslararası Sistemlere ilişkin Yaklaşımlar)"</i> , 2016, s. 466.
Yargıç Spielmann, Ana Konuşmacı	<i>"The European Court of Human Rights: Master of Law but not of the Facts? (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi: Olaylar değil Hukuk Uzmanı?)"</i> , Etkinlik kitabı, Kasım 2014. Köprü link için bkz: "The European Court of Human Rights: Master of Law but not of the Facts?" , etkinlik kitabı, ana konuşmacı Yargıç Spielmann, Kasım 2014
Verhoeven, J.	<i>"Jura novit curia et le juge international"</i> in Dupuy, Fassbender, Shaw, Sommermann (eds.), <i>Völkerrecht als Wertordnung.</i> Common values in International Law, 635-653: international jurisdictions/ICJ.
Shelton, D.	SHELTON, D., "THE RULES AND THE REALITY OF PETITION PROCEDURES IN THE INTER-AMERICAN HUMAN RIGHTS SYSTEM" , (AMERİKA KİTASI İNSAN HAKLARI SİSTEMİNDE BAŞVURU USULLERİNE İLİŞKİN KURALLAR VE HAKİKAT)", Ön Makale #2, Mayıs 2014, s. 22).
Van de Lanotte, J. Van Haeck, Y.	VANDE LANOTTE, J. and VAN HAECK, Y., "Handboek EVRM", 200, s. 236